

Januar, mesec
verskega tiska

Uvodnik

Jurij Paljk

Ne bodimo zaprti v svoje male sobice!

Včasih smo mesecu januarju pri časopisih, kot je naš Novi glas, rekli "mesec verskega tiska", pred leti smo še vztrajali in vedno znova združevali vse tiste časopise in revije, ki imamo do krščanstva poseben odnos, v skupno fotografijo, sliko. Naši duhovniki so po župnijah v tem mesecu zbirali darove za verski tisk, tudi tega pri nas ne počno več, sami smo že veseli, če sploh še prodajajo naš Novi glas in sorodne časnike. Časi so se spremenili. Govoriti danes o verskem tisku je staromodno in ne odgovarja več stvarnosti, ki so jo elektronski mediji začeli spreminjati, popolnoma pa jo je spremenil predvsem svetovni splet – internet. Dodajmo še podatek, da poleg svetovnega spleta, na katerem odigravajo vse večjo težo naše spletne strani, imajo izjemno vlogo družbena omrežja, kot sta Twitter, ki je namenjen predvsem časnikarjem in politikom, danes vseprisotni Facebook, brez katerega te dobesedno ni več, če te na njem ni več.

Nobene nostalgije ni v tem, ko pišemo o "mesecu verskega tiska", saj se zavdamo, da bo treba najti drugačno ime za mesec, v katerem Cerkev poudarja vse tiste medije, ki služijo pričevanju in oznanjevanju evangelija. Za to namreč gre: za pričevanje in za oznanjevanje, ki mora biti danes drugačno, kot je bilo nekoč, o čemer je prvi jasno spregovoril papež Ratzinger, ko je ob pojavu družbenih omrežij na spletu in vse večjem pomenu interneta zahteval od vseh nas, da smo pričevalci Božje besede tudi v sodobnih oblikah medijskega obveščevanja na spletu. Da nas svetovni splet, internet, še kako spreminja, ni potrebno še posebej govoriti, ker to vidimo vsak dan na vsakem koraku. Sedanji papež Bergoglio je šel še dlje, od vseh nas, ki delamo v medijih in skušamo biti kristjani, zahteva, da gremo na obrobje, na periferijo. Čas tradicionalne Cerkve je mimo, danes smo kristjani tudi na Zahodu v veliki manjšini in moramo zato na obrobju iskati vsakega človeka, kajti vsak človek, prav vsak, je narejen po Božji podobi.

"Če je soba zaprta, se navzame zatohlosti. In če je v tej sobi zaprt človek, zbolí! Kadar je kristjan zaprt v svoji skupini, v svoji župniji, gibanju, je zaprt, zbolí. Če gre kristjan na ulice, v predmestja, ga lahko doleti to, kar se zgodi vsakomur, ki hodi po cesti – nesreča. Veliko prometnih nesreč smo videli. A nekaj vam povem: Tisočkrat rajše imam ponesrečeno Cerkev kot bolno!" je jasen sveti oče Frančišek.

/ str. 15

Živahna razprava o civilnih zvezah Z očmi otrok

Za trenutek odložimo katerakoli verska, ideološka ali politična očala in skušajmo pretehtati vprašanje, o katerem se v zadnjih dneh veliko razpravlja v Italiji: vprašanje civilnih zvez. Zakaj naj bi odložili očala? Zato, ker je tema danes preveč spolitizirana in ideologizirana. Po nepotrebnem se razvnamajo strasti in ostri toni še naknadno zastrupljajo ozračje. Lotimo se torej vprašanja zgolj z antropološkega vidika: za kakšno vizijo človeka gre? Zakonski predlog Cirinna', o katerem bo 28. januarja začel razpravljati senat in ki v zadnjih dneh vedno bolj razdvaja tudi vladno večino, obravnava civilne zveze, ki so, v primeru istospolnega para, prave homoseksualne poroke. Kot so v začetku tega tedna opozorili s Kvirinala, bi to lahko bil problem: novi zakon bi bil neustaven, ko bi zagovarjal zvezo, ki je preveč podobna poroki; ustavodajni očete so namreč imeli pred sabo družino in zakon kot naravno skupnost oseb različnega spola.

Drug vzel zakonskega osnutka je t. i. "stepchild adoption" (posvojitev partnerjevega otroka), ki v bistvu odpira vrata zakonskemu priznanju t. i. nadomestnega materinstva (bolje rečeno: maternice v najemu). Ker dva moška ali dve ženski po naravni poti ne moreta roditi, otroka lahko kupita; seveda v tujini, saj je to v Italiji prepovedano. Zaradi vse večjega števila bogatih zahodnjakov, ki si to lahko privoščijo, v številnih revnih državah že nekaj let narašča število sodobnih suženj: deklet, ki proti skromnemu plačilu dajejo v najem svoje telo za čas nosečnosti. Žensko telo se tako 'instrumentalizira', postane sredstvo, orodje, inkubator. Kot bi za otroka nič ne pomenilo, pod čigavim srcem je preživljal prve mesece svojega obstoja...

/ str. 15
Danijel Devetak

Stolnica sv. Justa / Božični koncert ZCPZ Trojni dogodek v enem

Mezzosopranistka
Bernarda Fink (foto IG)

S petjem v stolnici slovenski zbori poudarjajo svojo zgodovinsko prisotnost v večkulturnem mestu, zato je program vedno uglašen na slovensko literaturo, po možnosti tudi na lokalne avtorje. Tako je bilo tudi tokrat, saj so program sestavljale priredbe slovenskih ljudskih napevov in avtorske skladbe na božično temo. Zborovodja Mirko Ferlan in članice mladinskega zbora iz Nabrežine so imeli čast, da so sodelovali s priznanim solistko pri štirih božičnih pesmih, še prej pa se je zbor izkazal s samostojnim nastopom, ki je odražal skrb in trud za zelo suverene, natančne in uglajene izvedbe, pri katerih pa je ekspresivnost podajanja, verjetno tudi zaradi slovesnosti (in napetosti) trenutka, nekoliko izostala.

/ str. 10
PAL

PODPRITE
NOVI
GLAS

To lahko storite tudi s podporno naročnino, ki znaša 100 evrov.

ČEDAD 53. Dan emigranta / Govor Anne Wedam

“Mi nismo samo folklor in muzejski material!”

Lep pozdrav (tudi v narečju) vsem vam iz Kanalske doline, v Italiji obrobne, v Evropi pa središnje pokrajine!

Ukovški župnik Mario Gariup, ki je po rodu iz Topolovega v Benečiji, ni zaslužen samo zato, ker je nam Uklanom pomagal ohraniti slovensko besedo v cerkvi; don Mario je znan in cenjen tudi kot strokovnjak za kulturo, zgodovino in običaje slovenske manjšine v Kanalski dolini in drugod. Njegovo zadnje delo nosi naslov *Un popolo in estinzione*, v slovenščini *Narod, ki izumira*, in podnaslov *Sloveni in Valcanale fra Tedeschi, Friulani e Italiani*, to je *Slovinci v Kanalski dolini med Nemci, Furlani in Italijani*. Že iz podnaslova nam postane jasno, kateremu narodu je zapisana najbolj nesrečna usoda. To je slovenska narodna manjšina. Če je takšna naša usoda, mar se moramo predati? Ali se rajne boriti – saj imamo usodo v svojih rokah?

V trenutku, ko se zavemo, da smo manjšina, moramo takoj vzeti v zakup, da za nas ne bo prav nič lahko, da nam prav nič ne bo podarjeno. Vsako stvar si moramo izboriti dan za dnem. Prav nič nam ne bo pomagalo cmerjenje ali samopomilovanje. V Kanalski dolini se tega prav dobro zavedamo, saj nam je bila zgodovina mačeha! Najprej Nemci in kasneje Italijani so nas poskusili narediti sebi enake in brisati našo narodno različnost. Tudi v že omenjeni knjigi se Mario Gariup značilno obrača na svoje bralce v italijanščini in upravičeno ugotavlja, da večina Slovencev iz Kanalske doline ne zna brati svojega jezika. Dejansko smo v Kanalski dolini, kakor tudi še drugod v videnski pokrajini, mnogi še nepismeni v svoji materinščini. Tega se zelo dobro zavedajo zlasti dandanes že redki slovenski narečje govoreči Diepaljani v tabeljski občini. Njihova vas sploh ni vključena v zaščitni zakon za slovensko manjšino.

Za nas, slovensko manjšino, ni sprejemljivo, da bi se porazgubili v večini. Mi nismo del večine! Imamo pa, kot ona, iste pravice, ki jih uživamo iz drugega izvora. Naše narodne korenine so drugačne, naša kultura je drugačna! Svojega jezika in svojih korenin nočemo zatajiti in nobena oblast ne more zatreti te dediščine, ki je samo naša!

Pred nami je temeljni korak, ki ga absolutno ne smemo več odlagati: spoznati in razumeti moramo grozečo nevarnost brisanja narodnih razlik in izenačenja v večini, kar nas pelje v izginotje.

Rada bi z vami poglobila svoje razmišljanje. V Kanalski dolini nam je pravkar minuli božični

čas omogočil, da smo obnovili starodavne običaje naših prednikov. Eden izmed njih je šapanje, ki ga opravljajo naborniki z vrstnicami. Pripravi se brina – velika veja bele jelke –, nanjo pritrdijo veliko rdeče srce iz blaga in številne druge voščilne predmete. Stara naveda veleva, naj fantje in dekleta hodijo voščiti od hiše do hiše, zunaj pa naj pojejo pevci voščil-

ne pesmi – skoraj vedno le v slovenščini in zelo poredkoma v italijanščini in nemščini. Na dan nedolžnih otrok, to je osemdvajsetega decembra, hodijo otroci z majhno brino šapat starše in ostale odrasle, katerim z recitiranjem pesmice v slovenščini zaželijo dolgo življenje in voščijo, da bi vsaka iglica na veji pomenila veselo leto. Kasneje hodijo od hiše do hiše “Sveti trije kralji” in Pehrtra Baba. Med letom pa se obnovijo še drugi običaji; na primer prajtelj na cvetno nedeljo ali v poletnih mesecih konta in žegen.

Kaj želim s tem povedati? Obnavljati in ponovno doživljati stare običaje in jih prenašati na nove rodove je dobro izhodišče, vendar to še ni dovolj! Udeleževati se slovenske maše in drugih v slovenščini darovanih ali petih obredov je zelo pomembno in lepo. Potopiti se v zgodovino je navdušujoče! Vendar pa za nas to ne more in ne sme biti dovolj. Mi nismo samo folklor in muzejski material! Kaj nam je torej storiti?

Predvsem se odločimo govoriti slovensko – zagotovo v javnosti, zlasti pa in predvsem v družini – tako da se bodo naši otroci naučili slovenščine, jo sprejeli za svojo in bo tako postala njihov materni jezik. Naši otroci naj se ne počutijo drugačne, ker so manjšina, pač pa bogatejši, ker so poleg italijanske osvojili še drugo kulturo in se vanjo poglobili. Nikoli ne bomo ponavljali dovolj, da je znanje bogastvo.

Prizadevati si moramo tudi za spodbujanje političnih in šolskih oblasti, naj povsod tam, kjer je navzoča naša narodna skupnost, olajšajo in širijo poučevanje slovenskega jezika. V mislih imam še posebej na v-

obrobje odmaknjena območja, to se pravi v našo Kanalsko dolino, kjer že dolgo časa ni vzniknilo nič novega v zvezi s postopkom za ustanovitev trijezične šole, kaj šele v zvezi s sistemsko rešitvijo za poučevanje furlanščine, slovenščine in nemščine. Zaščitni zakon za slovensko manjšino nam ne ponuja pravne podlage, da bi zahtevali trijezično šolo. Vemo

pa, da bi trijezična šola lahko nastala v okviru šolske avtonomije. Na to opozarjam deželno vladno Furlanije-Juljske krajine, da bi podprla zahtevo družin in upraviteljev iz Kanalske doline, jim stala ob strani in omogočila nadgradnjo sedanjih enojezičnih šol v trijezične. To bi sicer bilo v skladu z večjezičnostjo dežele Furlanije-Juljske krajine, ki je avtonomna in evropsko naravnana dežela.

Poučevanje slovenščine je pa treba podpreti in razširiti tudi v Reziji – in v Terskih dolinah, kjer je le korak manjkal do začetka dvojezičnega poučevanja, pa ga je kratkovidnost nekaterih

zaustavila. Izvajati moramo pritisk, tudi na javno mnenje, da bi tisti, ki so lahko učitelji naše kulture, mogli govoriti, pisati in poučevati v slovenščini ter bi tako ohranjali in oživljali naše korenine in zasejali v nove rodove zavzetost in ljubezen do slovenske kulture. Kot Kanalkanka sem že na začetku svojega govora omenila župnika Maria Gariupa, po mojem mnenju velikana na področju raziskav o kulturi moje doline. Nikoli ne bomo dovolj pohvalili njegovega nesebičnega in zaslužnega prizadevanja v bran naše kulture. Rada pa bi omenila tudi Alessandra Omana, nekdanjega župana Naborjete-Ovčje vasi, ki je objavil knjigo *Slovenska etnobotanika Kanalske doline s posebnim poudarkom na slovenskih fitonimih iz Ukev, Ovčje vasi, Žabnic in Diepalje vasi* (leta 1991), berilo v slovenskem žiljskem narečju *Pa našem* (leta 2001) in slovar slovenskega ukovško-žiljskega narečja *Naša špraha*.

Če se povrnem na vprašanja, ki se tičejo vseh Slovencev v videnski pokrajini, ne morem ob tej priložnosti molčati o dosežanju bistvenem neupoštevanju slovenske skupnosti iz videnske pokrajine v okviru predlagane deželne reforme krajevnih avtonomij. Že v statutih medobčinskih unij na Goriškem in Tržaškem je dejansko prišlo do restriktivne interpretacije stopnje zaščite, ki je z jamčena po državni in deželni zakonodaji, v videnski pokrajini pa je večstoletna slovenska prisotnost omenjena v neznačajni meri, če že ne na folkloren in grotesken način. Leto 2016 se je pravkar začelo – ob neupoštevanju jezikoslovne stroke v statutu Terske unije pa se še namiguje, da se tam ne govori-

jo slovenska narečja, pač pa le “slovanska”. Saj vemo, da se nekateri krogi še vedno ustrašijo pred izrazom “slovenski”! Konkreten prikaz tega strahu imamo v Černejci. Tam je ob furlanščini zaščitena tudi slovenščina, na tabli pred vasjo pa je ob izigravanju zakonov napisano ime vasi samo v italijanščini in furlanščini. Černejca pa je vendarle še posebej znana zaradi černejškega rokopisa, v katerem so zbrana starodavna pisna pričevanja v slovenskem narečju.

In osupli smo ob dejstvu, da se v letu 2015 v Tavorjani nekateri zgražajo ob misli, da bi bila lahko občina v novem statutu tamkajšnje Unije poimenovana še s furlanskim in slovenskim nazivom. Dragi upravitelji, od vas bi pričakovali nekaj več zdrave pameti! V vseh občinah italijanske države govorijo le italijansko, samo v nekaterih občinah govorijo dva ali tri jezike – če že ne štiri, kot v dolini, kjer sem jaz doma! Prav zato izkoriščam priložnost in vas pozivam: pogumno prispevajte k temu, da postanejo vsi naši jeziki čim bolj slišni in vidni. Bдите hkrati dovolj pogumni biti to, kar ste, in te jezike govoriti, če jih poznate! Župan v Naborjetu-Ovčji vasi Boris Preschern je ob odprtju sedeža slovenskega združenja Don Mario Cernet kot javni upravitelj pametno ugotovil in glede rabe slovenščine izjavil: “Naša naloga je – in jaz sem prvi za to odgovoren, – da si prizadevamo, da se bo ta raba ohranila!”

Če upoštevam, da nam je Dežela zajamčila, da bodo statuti Unij v skladu z zaščitnimi zakoni, opozarjam na predlog statuta Unije Železna in Kanalska dolina, ki omenja zaščito furlanščine, slovenščine, nemščine in REZIJANŠČINE. Tam se delajo gluhi za dejstvo, da je jezikovna stroka že zdavnaj rezijansko narečje uvrstila med slovenska narečja. Ali je mogoče, da mnenja političnih upraviteljev postavijo pod vprašaj mnenje priznanih jezikoslovcev?

Tovrstna dogajanja postopno privedejo do “afer”, kot je tista v zvezi z brošuro, ki jo je objavila Videnska pokrajina – ki si zatiska oči pred slovenskostjo rezijanskega narečja. Ker pa nisimo zlobni, hočemo verjeti, da je res šlo za napako, kakor so stvar obrazložili pokrajinski svetovalci na uradnem soočenju, za nekakšen spodrsrlaj. Jezikoslovna stroka pa nas gleda – nevednost nikoli ne naredi lepega vtisa.

Iz Kanalske doline, ki je med najbolj na rob odmaknjenimi dolinami v deželi Furlanije-Juljske krajine in v Italiji, čeprav je v Evropi med najbolj središčnimi, gojim v imenu vseh Slovencev iz videnske pokrajine pričakovanje, da bo na deželni ravni prišlo do večje solidarnosti z našo manjšino. V okviru nedavne razdelitve sredstev v podporo naših dejavnosti so slovenske ustanove v videnski pokrajini prejele štiri celih devet odstotkov razpoložljivih sredstev. Reci in piši le štiri

celih devet odstotkov! Lahko govorimo do onemoglosti, da je strukturalnost dejavnosti v slovenskem jeziku v goriški in tržaški pokrajini večja, in hkrati blebetati, da v videnski pokrajini ni dovolj sposobnosti načrtovanja – to pa nič ne spremeni dejstva, da odhaja petindevetdeset odstotkov sredstev drugam.

Težave pa so že samo pri vzdrževanju Inštituta za slovensko kulturo, ki je tako primarna ustanova le na papirju kot pa zares, in pri vzdrževanju muzeja SMO.

Naj zaključim z željo, da bi nam še kdo namenil pozitiven signal – pa ne le za to, da bi kaj dobil v zameno. Zavračamo vse nacionalizme; hočemo pa ohraniti in ovrednotiti to, kar imamo in smo – naš jezik, naše običaje, naše značilnosti – in vse to posredovati našim otrokom ter dajati pravo veljavo osebam, ki imajo vse to na skrbi. Da lahko naši mladi ostanejo tam, kjer so rojeni, in da tam lahko postanejo uspešni – kot se je zgodilo za člana združenja Cernet Tadejja Pivka, ki je postal evropski in svetovni prvak v gorskem teku in tako ponos vseh Slovencev v Kanalski dolini in Italiji.

Naša želja je, da bi se v naših vaseh vsak dan kaj premaknilo, kakor se je pred nedavnim zgodilo s popravilom stavbe dvojezične šole in s predlogom za večjezični licej v Špetru, za katera se je kot upravitelj pozanimal tudi špetrski župan Mariano Zufferli. Takih dejstev potrebujemo za prepričevanje naših mladih, naj ostanejo doma. Vsak dan je potrebna kakšna dobra novica, dajte nam jih! Prinesite vsak dan v katero izmed naših številnih dolin podobno pozitivno novico, da nas v tej dobi velikih migracij ne bo strah v bližnji prihodnosti ostati in živeti v teh naših prehodnih dolinah.

Povejmo na glas

Brez solidarnosti se pot zapre

Nedavno je bilo mogoče iz ust znanstvene predstavnice Slovenske akademije znanosti in umetnosti slišati mnenje, da je Evropa zabredla v sedanjo stisko zaradi premajhne solidarnosti. Premajhne solidarnosti do pribežnikov in toliko bolj do tistih evropskih držav, ki nosijo največje breme. Solidarnost je na ta način postala znanstvena kategorija in ne zgolj čuteče občutje do bližnjega, ki se tiče le posameznika in potemtakem na širšo perečo problematiko nima večjega vpliva. Stopnja solidarnosti ali nesolidarnosti pa ima še kako velik vpliv, dovolj se je spomniti odločitve Evropske komisije, naj bi si posamezne države razdelile 160 tisoč pribežnikov, ki bremenijo Italijo in Grčijo. Porazdeljenih jih je bilo, reci in piši, 200 (!). Osupljivo in pravzaprav zastrašujoče, saj pribežniškega vala še ni konec in se utegne v prihodnje stopnjevati. Verjetno je malokdo pričakoval, da se bo v Evropi, ki velja za najstarejšo in najbolj kulturno civilizacijo, nesolidarnost pokazala v tako grdi luči. Res, da je orjaški val pribežnikov velikanska preizkušnja, ki je brez padcev ne bi prestal nihče. Res pa je tudi, da je začetni veličastni sprejem beguncev, vendar opozarjal, da od nas toliko drugačnih tujcev ne bo lahko vključiti v naše življenje. Še bolj je res – in to je več kot pomenljivo –, da je odmik od solidarnosti kaj kmalu pokazal izredno ostre zobe. Pričele so rasti žične ograje, ki naj bi bile uperjene proti brezdomskim prišlekom, v resnici pa so vse bolj proti nam, domačinom:

za ograjo ali znotraj ograje smo vsi mi, ograja v temelju spreminja naše življenje in do nedavnega odprte meje se vse po vrsti zapirajo. V dramatični situaciji se je znašla celo Slovenija, ki je pridobila vsaj toliko, da bo v ugledni družbi v Avstrijo in Nemčijo svoje meje dogovorjeno nadzorovala. Našo pripravljenost za solidarnost ogrožajo seveda tudi teroristični napadi in verjetno nismo daleč od resnice, da bi ponovitev pariškega pokola izničila schengensko svobodo in nas zastražila z vojaško samokontrolo. Dejstvo je, da se v takšnem splošnem okviru nesolidarnost preveša v nestrpnost in nemara že kar nasilje in tu ni nihče izvzet, globalizacija vse bolj ukinja vsakršno svetlo izjemo. Prizorišče zlovesče nestrpnosti postaja tudi Slovenija, pri čemer se velja spomniti mazanja gradbišča islamskega kulturnega središča v Ljubljani z odsekanimi prašičjimi glavami. Podobno temačen je sežig knjige o življenju Milana Kučana pred njegovim domom, takole za uvod pa so pred leti poskrbeli tisti, ki so uprizorili sežig velikega križa kot verskega simbola. Najhuje pa je, da, če nisi solidaren s tujci, polagoma nisi niti z lastnimi ljudmi, če nisi solidaren z drugačno vero, postaneš neprijazen tudi znotraj svoje, in če si nestrpen do drugačne politike, boš to ostrino prenašal tudi v odnose med svojimi. Res, solidarnost je usodno vplivna, odmik od nje ima hude in v vsakem primeru rušilne posledice.

Janez Povše

POGOVOR Branko Lakovič

S športom ohranimo svojo identiteto in seveda predvsem jezik

Pred nedavnim je pri založbi Mladika izšla dvojezična knjiga *50 let naše košarke*, v kateri je zaobjeto široko razdobje našega košarkarskega gibanja. Na pogovor smo povabili urednika publikacije, Branka Lakoviča, (ki je knjigo napisal v sodelovanju z Veroniko Sosa in Nikom Štokljem), da bi se z njim pogovorili o tem nezamenljivem športnem dejavniku našega zamejskega življenja. Lakovič pa je dejansko nositelj zgodovinskega spomina našega športa (tudi zaradi snovanja portala Slosport.org), tako da vsebina pogovora sega tudi na širše področje zamejske športne kulture.

Gospod Lakovič, kakšne misli in občutki vas bodo prevevali vsakokrat, ko boste na steni večnamenskega športnega centra pri Brišičkih zagledali svojo fotografijo, ki skupno z dvanajstimi ostalimi portreti protagonistov našega košarkarskega gibanja združuje pet desetletij sestavlja t. i. Hall of Fame?

Seveda sem počaščen, da so me uvrstili med trinajsterico zaslužnih košarkarskih delavcev. Upam, da bodo mladi nadaljevali naše delo. Sicer sem prepričan, da bo tako, saj lahko računamo na mlado, obetavno generacijo igralcev ter sposobnih košarkarskih delavcev, ki že sedaj opravljajo neprecenljivo delo ne samo za našo košarkarsko, ampak za vse športno gibanje med Slovenci v Italiji.

Kakšno vlogo je odigrala košarka v našem zamejskem svetu? Bili so trenutki – mislim

predvsem na sijajno obdobje Jadrana sredi 80. let, pri ustanovitvi katerega ste bili tudi vi zadolženi –, ko je ta šport predstavljal nekako stičišče življenja naše narodne skupnosti.

Mislilim, da je bila in je vloga

košarkarskega gibanja zelo pomembna. Upal bi si celo trditi, da je košarka z odbojko in nogometom med najbolj prepoznavnimi ne samo v naši deželi, ampak celo na državni ravni. Pri tem pa moram poudariti, da so prav vse športne panoge pomembne za našo skupnost, saj je na dlani, da nas velika večina italijanskih prebivalcev v naši deželi in tudi na državni ravni prepozna prav zaradi odmevnih dosežkov ekip in posameznikov ter zaradi dobrega delovanja naših društev. Zato ni naključno, da se vključuje v naše klube iz leta v leto vse več sloven-

sko negovorečih otrok in že formiranih igralcev. Če se omejim izključno na košarko, bi dejal takole: kot za vse ostale športne panoge so bili začetki organizirane dejavnosti kar težki. Skupnica petih-šestih obetavnih dijakov 4.

razreda Trgovske akademije je nastopila na šolskem turnirju in na Slovenskih športnih igrah. Navdušenje za košarko med našo mladino se je vse bolj stopnjevalo. In rekli smo si, zakaj ne bi ustanovili košarkarsko sekcijo pri ŠZ Bor in nastopali celo v prvenstvu v italijanski košarkarski zvezi. In res: septembra 1965 se je naša želja uresničila. Pri Boru smo ustanovili košarkarski odsek in aprila 1966 odigrali prvo prvenstveno tekmo v prvenstvu prve divizije. Košarka je postala vse bolj priljubljena med našo mladino, ustanovljali so se košarkarski odseki tudi pri Poletu, Kontovelu, Bregu, Sokolu in Domu. Po desetih letih uspešnega delovanja ter tudi kar spodbudnih rezultatov naših ekip in posameznikov smo se košarkarski delavci spraševali, zakaj ne bi sestavili združene ekipe, ki bi nas predstavljala na najvišji možni ravni. Tako je leta 1976 nastal Jadran, ki je z vrsto napredovanj od najnižje do državne B-lige ponel ime slovenskega športa po vsej Italiji. Jadran je postal 'pravi fenomen' ne samo zaradi odličnih rezultatov, ki jih je dosegal, temveč predvsem zato, ker je postal med našo skupnostjo simbol enotnosti in uspešnosti. Vrhunec vsega pa predstavlja zgodovinsko napredovanje združene ekipe v državno B-ligo, ko se je maja

1985 v tedaj osrednji tržaški športni dvorani na Čarboli zbralo več kot pet tisoč naših navdušenih navijačev in se po tekmi skupno z igralci veselilo velikega podviga. Mislim, da ni pretrano, če postavljamo ta dogodek ob bok zgodovinskih etap naše skupnosti.

Bili ste tesen snovalec stikov med našim in nekdanjim slavim jugoslovanskim košarkarskim svetom. Kakšen domet je imel jugoslovanski 'basket' v širšem kontekstu in kako je vplival na našo košarkarsko gibanje? Kaj vsega in koga vsega ste takrat spoznali?

Imel sem veliko srečo, da sem spoznal kar nekaj košarkarskih strokovnjakov tedanje Jugoslavije, ki so se uveljavili tudi na svetovni ravni. Začel bi kar pri Aci Nikoliću, "očetu" vseh jugoslovanskih trenerjev. Osebni prijatelj sem bil z Mirkom Novoselom, prijatelj z Rankom Žeravico, Bogdanom Tanjevičem in drugimi, ki so osvojili olimpijske, svetovne in evropske lovorike. Med Slovenci sem sodeloval z Borisom Kristančičem, Mikom Pavlovičem, Ivom Daneuom, da se omejim le na starejšo generacijo. Večina teh odličnih strokovnjakov je imela tudi neposreden stik z našo košarko, s tem da je pri nas vodila tečaje in predavanja. Naši trenerji in igralci pa so se mudili pri nekdanjih jugoslovanskih klubih. V italijanskem košarkarskem okolju so o nas spoštljivo pravili, da igramo "jugo košarko". Zgodovinska Jadranska generacija pa je to filozofijo "jugo igre" najbolj uprizarjala. Claudio Starc, "Tolo" za prijatelje, je z vrtoglavim tempom prenašal žogo iz obrambe v napad in nato z asistencami serviral soigrance; Boris Vitez je z odlično tehniko meta nalagal nasprotnikom koš; Marko Ban je bil z garaškim delom v obrambi in z iznajdljivostjo v napadu večkrat neresljiva uganka za nasprotnika. In še bi lahko našteval.

/ str. 11
IG

Naši študentje v Ljubljani / Felipe Jose' Kopušar Prenz

V tistem trenutku najdem smisel življenja!

Ime: Felipe Jose' Kopušar Prenz
Prihajaš iz: Trsta
Študiraš: Violino na Akademiji za glasbo v Ljubljani trenutno, sicer sem redno vpisan na Konservatoriju Giuseppe Tartini v Trstu.
Najraje: igrati violino in pojem jazz in tango

Že tvoje ime nakazuje, da imaš za sabo zanimivo družinsko zgodbo. Predstavi se!

Moja mama je Argentinka, ki se je rodila v Jugoslaviji v Beogradu. Zaradi diktature, ki je bila v Argentini sredi 70. let in v začetku 80. let, sta moj stari oče in stara mama morala oditi. Moja mama se tako počuti Srbinja in Argentinka in s tega vidika sem se jaz naučil španščine, ki je moj materni jezik, in srbsčine. Moj oče je po krvi s Sicilije, je oboist, a ga nisem nikoli spoznal, ker je zapustil mojo mamo, ko je bila noseča. Nov partner moje mame je postal moj oče, ko sem bil jaz star približno 4 leta, in tako imam tudi njegov priimek - Kopušar. Od njega sem se naučil slovenščine in on mi je odprl pot do slovenske kulture.

Kdaj si se začel ukvarjati z glasbo?

Glasba je bila vedno del mene. No, notni so vedno poslušali tango. Vzljubil sem to zvrsť in sem rad pel. Začel sem se učiti kitaro, a samo zato, da bi spremljal svoje petje. Ko sem bil majhen, je bila moja prva ljubezen nogomet. Potem pa, ko sem bil star 14 let, sem se vpisal na novoustanovljeno smer glasbene liceja v Trstu in, ker je bilo preveč kitaristov, so poklicali mojo mamo in jo vprašali, ali bi igral violino. Mama je, ne da bi me vprašala, rekla, da ja. Res mi je postala všeč, pustil sem nogomet in se popolnoma predal glasbi. Začel sem s srbsko profesorico Miroslavo Stojković iz Sežane. Ona me je potem predstavila profesorju z Akademije, ki me uči zdaj, to je Vasilij Melnikov, Rus. Od takrat sem začel privatno pri njem do lanskega leta, ko sem maturiral na Liceju Prešeren v Trstu in se odločil, da grem na Erasmus v Ljubljano. Se pravi, zdaj sem tu v tretjem letniku, ker sem se vpisal na konservatorij, na "triennio accademico", ko sem bil v četrtem razredu višje šole.

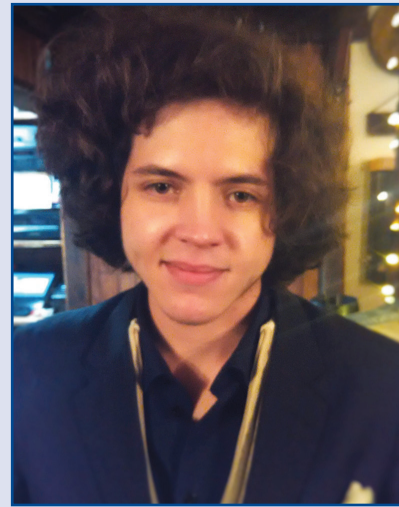
Kako si z glasbenega liceja v italijanskem jeziku prišel do tega, da si maturiral na liceju Prešeren?

Pri 14 letih sem se vpisal na glasbeni licej Giosue' Carducci. Ker je bila šola nova, ni bila še dobro organizirana, zato sem po dveh letih hotel priti v Ljubljano na Konservatorij za glasbo in balet (srednja šola o. p.). Moja ideja je bila, da bi se v tretjem letniku vpisal na Licej Prešeren, da bi se intenzivno ukvarjal s slovenščino, da bi potem lahko v četrtem letniku šel v Ljubljano. Žal, me niso sprejeli in zato sem ostal na Prešernu. Želel sem priti v Ljubljano k temu profesorju, vse moje odločitve so bile izpeljane v to smer.

Kaj je zate umetnost?
Najbolj objektivno vzeto, je zame umetnost izraz emocij. Prišel pa sem od tega, da je umetnost - po mojem - vse. Umetnost postane tudi več kot življenje. V umetnosti lahko presegaš tiste meje vsakdanjega življenja in presegaš tudi meje emocij, ker hočeš doseči vedno več. Emocij pa ne moreš kontrolirati. Ti vadiš vsak dan, zato da ob-

vlađa telo, tehniko, in potem to daš skupaj s tistim, kar je nekontrolirano, s tistim, kar bi lahko rekkel, da je nekakšen "bog". Če ti to daš skupaj, potem nastane umetnost. To gre po mojem preko smrti. To je nekaj univerzalnega, to je tisto, kar me privlačuje.

Kaj predstavlja za glasbenika največji izziv?
Največji izziv za glasbenika je ta, da

imaš 80% neuspehov, 20% uspehov. Teh uspehov pa ne moreš kontrolirati. V tem smislu je to eden izmed najtežjih poslov, ker moraš delati ogromno tudi na svojih emocijah. Zato pravim, da je za glasbenika največji izziv biti glasbenik in ostati glasbenik.

Preizkusil si tako italijanski kot slovenski sistem. Kako gledaš na Konservatorij Tartini, kako pa na Akademijo?

Največja prednost v Ljubljani je učitelj. Uči me, da se ne smeš nikoli ustaviti, ker tako, kot je življenje en proces, en stalen razvoj, tako mora biti tudi tvoje igranje. V Trstu sem imel občutek, da se nisem razvijal. Tehniko tu pridobivam zelo hitro. Od oktobra do zdaj sem pridobil tisto, kar bi v Trstu pridobil dve leti. Mogoče, kar pogrešam od Trsta, je to, da ljudje niso tako hladni, so malo bolj odprti... V Italiji ali vsaj v Trstu je vse dosti bolj vezano na tradicijo. Profesorji so bili vsi starejši in niso znali sploh igrati! Oziroma so znali igrati, ampak ne vadijo. To je kot neko pravilo. OK, zdaj sem profesor na konservatoriju, po zakonu ne smem več igrati violine. Medtem ko tukaj so stalno angažirani. Vsekakor najdeš starejše, a se učijo s tabo. To je popolnoma drug svet. Recimo: orkester, ki je na Konservatoriju Tartini, ne bo nikoli igral v tržaškem Gledališču Verdi. Pomisli zdaj, Simfonični orkester Akademije za glasbo bo igral v Slovenski Filharmoniji, kjer igrajo vsi najboljši svetovni glasbeniki. Aprila bomo v Cankarjevem domu. Maja gremo v Zagreb. Se zavedaš, kako je to grozno?

Misliš, da si je težko služiti vsakdanji kruh z glasbo?

Seveda je težko dobiti delo, a kdaj ni bilo tako!

Bi se raje zaposlil kot učitelj ali bi raje koncertiral?

Mislilim, da je vse povezano. V Devinu učim v Collegu pet dijakov in tam sem se zavedel, da, ko ti učiš, učiš samega sebe, in to je najlepša stvar. Ko pa koncertiraš, ko si na odru, ko sploh ne obstaja čas, niti prostor, to je, kot da bi bil v magičnem oblaku. Jaz najdem smisel življenja v tistem trenutku. Tisti trenutek je tisti, v katerem si rečem UAO! Za tisti trenutek bi se jaz učil še dvakrat toliko!

Lucija Tavčar

Naši domovi, bogastvo ali breme? (6)

Dvorana pevskih zborov v Devinu

V Devinu imajo društva in organizacije na razpolago prostore v dvorani pevskih zborov, ki se nahaja v središču vasi. Pred letom 1988 so se posluževali najprej župnijske dvorane, ki je svojčas bila v grajskem objektu v Devinu, in nato prostorov osnovne šole. Septembra 1985 so predstavniki zbora Fantje izpod Grmade in Dekliškega zbora Devina predlagali devinsko-nabrežinski občinski upravi obnovo zapuščenega rastlinjaka na vrtu devinskega otroškega vrta. Zgradbo si je pristojna komisija ogledala novembra l. 1985 in 1. septembra naslednjega leta so na županstvu podpisali pogodbo za 20-letno uporabo omenjenega poslopja, če zbori sami obnovijo ruševino.

Obnovitvena dela, ki jih je vodil gradbeni podjetnik Franc Antonič, oče priznanega organista in zborovodje Hermana Antoniča, so začeli 2. januarja 1987. Pri prostovoljnem delu so sodelovali vsi člani in tudi nekateri prijatelji zbora. Januarja 1988 pa so se v teh prostorih že začele redne dejavnosti, 13. novembra 1988 istega leta pa je bilo uradno odprtje z blagoslovom sedeža, izšla je tudi zgbanka o obnovitvenih delih. Julija l. 1990, ko je bil župan Bojan Brezi-

gar, je prišlo do kupo-prodajne pogodbe z občino Devin-Nabrežina, ki je nepremičnino prodala Zadruzi Grmada-Devin, ki je bila ustanovljena prav z namenom, da bo upravljala to stavbo. Nakup se je delno financiral iz sklada za Trst

izpod Grmade, kar velja še danes. V dvorani pevskih zborov v Devinu poteka pestra kulturna in prosvetna dejavnost. Od vsega začetka ima tam sedež MoPZ Fantje izpod Grmade. Redne vaje je v njem imel Dekliški in nato Ženski zbor Devina

Foto ddp

(Fondo Trieste), nekaj pa je novim lastnikom priznala občina kot odškodnino za opravljena dela. Ko se je konec 90. let spremenila zakonodaja, ki po novem omogoča možnost lastninjenja tudi društvom, so se člani odločili za zaprtje zadruge Grmada-Devin. Lastništvo dvorane pevskih zborov pa je takrat prešlo na MoPZ Fantje

ter pevski zbor Ladjica v otroški in mladinski sestavi. V sklopu Ladjice deluje tudi lutkarska skupina. V teh prostorih imajo tedenske sestanke slovenski skavti in skavtinje iz Devina in okolice. Glasbeni pouk pa poteka v organizaciji Slovenskega centra za glasbeno vzgojo Emil Komel iz Gorice. Navedena dejavnost pa ni edina.

Dvorana je na razpolago tudi za druge prireditve. Večkrat so v njej razna kulturna in družbenopolitična srečanja ter predavanja. Svet slovenskih organizacij je v dvorani pevskih zborov vsako leto sklical deželni svet. Stranka Slovenska skupnost pa je imela več posvetov in volilnih shodov. Redno so tu potekali občni zbori slovenskih društev in organizacij, ki svoje delovanje izvajajo v občini Devin-Nabrežina.

Dvorana in bližnji vrt zahtevata redno oskrbo, kjer gre v glavnem za žive stroške, ki zadevajo uporabo elektrike, ogrevanja in vode. Za zdaj je lastnik oproščen plačevanja občinskega davka na nepremičnine, ker gre za objekt, ki je namenjen kulturni in prosvetni dejavnosti. Prihodki pa so v glavnem vezani na prispevke krajevnih javnih ustanov. Nekaj pa je tudi darov zasebnikov. Kar se tiče manjših obnovitvenih del, pa zanje poskrbijo kar s prostovoljnimi delom.

Dvorana pevskih zborov v Devinu je tako še ena pomembna krajevna narodna postojanka. Njeno vzdrževanje omogoča reden potek kulturnega, glasbenega, vzgojnega in družbenopolitičnega delovanja Slovencev na zahodni meji tržaške pokrajine, kjer je glavna skrb namenjena slovenskemu jeziku in identiteti.

Julijan Čavdek

Peta številka otroške revije Pastirček

Naj bo novo leto polno lepih doživetij!

Veliko zdravja, napredovanja v modrosti in srčni kulturi ter seveda sreče želi ob začetku leta 2016 vsem velikim in malim Pastirčkovim bralcem, v imenu uredništva in uprave, urednik Marijan Markežič. V isti sapi navdušeno vabi na praznovanje 70-letnice izhajanja Pastirčka – le kdo bi mu prisodil toliko let? – Dne 10. aprila bo namreč v Kulturnem centru Lojze Bratuž razigrana prireditev ob tem častitljivem mejniku na Pastirčkovi ustvarjalni poti. Bogat program se bo začel ob 16. uri pod lipami s sv. mašo za žive in pokojne Pastirčkove sodelavce. V dvorani bo sledil nastop otrok, v sliki pa bo Pastirček razkril svojih 70 let. Na veselo popoldnevo bo tudi podelitev nagrad likovnega natečaja *Pastir/Pastirica*, ki bo potekal od februarja do marca 2016. Kar 16 nagrad čaka vnete risarje! Vsi si bodo lahko ogledali male-velike umetnine, saj bodo razstavljene v KCLB. Ena izmed 16 nagrajenih risbic ob krasila naslovno Pastirčka v prihodnjem šolskem letu. Zato, dragi šolarji, kar urno na delo! Na Pastirčkovem prazniku čaka vse še presenečenje ...

Da bo ta dan še lepši, vabi Pastirček šolarje in malčke iz vrtcev, naj se naučijo Pastirčkovo himno, da jo bodo poskočno vsi lahko zapeli (zgoščenko s posnetkom bodo kmalu prejele vse šole). To bo petja!!! Obeta se nepozabno praznovanje prvih Pastirčkovih 70 let, katerim, upamo, da bo sledilo še veliko, veliko drugih.

Pastirček začena novo leto s pestrimi vsebinami, ki jih v sliki in besedi živahno podarja bralcem, da bodo ob njih doživeli veliko lepega in po strmem klanecu zorenja tudi ob tem branju stopili malce višje.

Z letošnjim letom usmiljenja se čudovito ujema zgodba iz Sv. pisma o Izgubljenem sinu, ki ga je usmiljeni oče odprti rok sprejel spet na svoj dom. To Jezusovo priliko predstavlja Paola Bertolini Grudina (*na sliki*), ki ji je v svojem dobro razpoznavnem slogu pridala prikupno likovno podobo, zraven pa še dodala labirint, v katerega mora vstopiti sin, da bo prišel do očeta. Ista avtorica s sim-

patičnim zajčkom Timijem poklanja najmlajšim Pastirčkovim bralcem dve strani, ki se nanašajo na praznik Gospodovega razglašenja. Otroci jih bodo s persom in barvicami kar najlepše dopolnili in tako izvedeli, kaj so trije modri z Vzhoda poklonili Jezusu v dar. Koledovanje, ki so ga v zadnjih letih obudili v marsikateri vasi na Goriškem, Tržaškem, pa tudi v Benečiji, je vezano na praznik Sv. treh kraljev. Berta Golob je zvezila pesmico prav za to priložnost in jo naslovila *Koledniki*.

Danila Komjanc je pa ilustriral tri male pevce v kraljevskih oblačilih. O januarju poje pesmica Milana Debeljaka, ki jo je uglasbil Patrick Quaggiato v veselje vseh navdušenih pevcev. Svoji pesmici, ki ji je v prvih kiticah dal liričen ton ob poplesavanju belih snežink, potem pa jo prežal z razposajenim doživljanjem otrok, ki drvi po zasneženih klanecih s sanmi in smučmi, je V. Tihomir Arhar dal naslov *Čas snežink*; prirčno jo je ilustriral Danila Komjanc. Prav ona kot izpolnjevanje predstavlja najmlajšim bralcem znano basen o čokatem, močnem volu in ošabni žabi, ki se je napihovala, da bi postala velika kot on, dokler ni počila! Krasna vzgojna misel, ki bo bralce spremljala vse življenje. Lepi življenjski nauki so kot vselej prisotni v stripu, ki ju pripravljata Paola Bertolini Grudina in Walter Grudina. Tokrat fantička v deževnem dnevu žge vprašanje: ali naj se pusti zamrežiti od televizije in videogric ali naj ob branju knjige poleti na lahkkih krilih domišljije v nepoznane kraje, v pravljicične dežele ... Kako nas televizija poneumlja, ugotavlja celo Pacek v svojih spakcedranih mislih. Kot vedno ga je iskrivo ustvaril Walter Grudina. Mihec, protagonist pripovedi *Ptičja hišica*, ki mu je tankočutno srce vdihnili Mariza Perat, v mrzli

zimi skrbi za lačne ptičke, saj jim nasuva vsak dan zrnje na poličko ptičje krmilnice, ki jo je sam napravil iz lesa. Peratova je tudi tokrat nevsiljivo prišepnila, naj otroci že od mladih nog vzljubijo ptičke, ki so čudovit del božjega stvarstva. Izpod istega natančnega peresa se izrisuje 70 let dolga Pastirčkova zgodovina. Tokrat se je Mariza Perat zaustavila ob učiteljici, pesnici, pisateljici in likovni ustvarjalnici Zori Saksidi (1921-2012), ki je Pastirčka urejevala dve leti. V njem se je veliko let oglašala s svojimi literarnimi prispevki. Izdala je tudi več del; med drugimi so izšle *Sračje gnezdo* (1984), *Bela tapiserija* (1986), *Ugašajoča sonca* (1987), *Alfa in Omega* (2005). *"Gospa Zora je bila znana kot odlična učiteljica, katero je vse življenje odlikovala velika ljubezen do slovenske besede"*, je o njej napisala Peratova.

Pastirček v tokratnem prispevku letošnje nove rubrike *Kje, kako in zakaj*, s podnaslovom *Tehnologija*, razkriva, kako nastajajo sladki bonbončki, ki seveda kvarijo zobke, če otroci prevečkrat segajo po njih; včasih so bili le na kraljevih mizah. Pastirček si je nataknil kuharski klobuk in si zavihal rokave ter ob popevanju pesnice o čokoladi pripravil čokoladne kocke. Recept, ki sta ga zapisali Katerina in Graziella, je na 19. strani januarске številke. Sladke dobrote se zdijo prav primerne za zimski čas, ko je lepo čepeti v topli sobi in kaj "ustvarjati": Tatjana Ban s jasnimi navodili prikazuje npr., kako lahko otroci napravijo sankiče in vrtljivega snežaka. V Pastirčkovi pošti se je spet nabralo lepo število risbic. Veronika in Manuel, petošolca OŠ A. Gradnik iz Števerjana, sta poslala dopis o zelenem tednu, pa še barvno fotografijo šolskih jaslic. Pastirček preganja zimsko sivino, le vzemite ga v roke!

IK

V Odboru za človekove pravice ZN o splavu

Kaj je bolj "nečloveško, kruto in ponižujoče"?

Letos bo minilo 50 let, odkar je Generalna skupščina Združenih narodov sprejela Mednarodni pakt o državljskih in političnih pravicah. Listina med drugim govori o dostojanstvu, ki je prirojeno vsem članom človeške družine, o priznanju enakih pravic kot temelju svobode, pravičnosti in miru na svetu. Navaja Splošno deklaracijo človekovih pravic, po kateri je mogoče doseči ideal svobodnega človeškega bitja, ki uživa državljske in politične svoboščine in je prosto strahu in revščini le tedaj, če so ustvarjeni pogoji, ki omogočajo vsakomur, da uživa svoje ekonomske, socialne in kulturne pravice ter svoje državljske in politične pravice. Ustanovna listina Združenih narodov seveda nalaga državam obveznost pospeševati splošno in dejansko spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin.

Razumljivo, saj se govori o tem, da nihče ne sme biti podvržen mučenju ali nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju ali kaznovanju, o tem, da nihče ne sme biti držan v suženjstvu, da sta suženjstvo in trgovina s sužnji prepovedana itd. In vendar je Odbor za človekove pravice (!) ZN nedavno razpravljal o tolmačenju 6. člena omenjenega pakta in sestavil poročilo, ob katerem se vsakemu (zdravemu) človeku naježijo lasje. Govor je bil o tem, da ima vsak človek "prirojeno pravico do življenja. Ta pravica mora biti z zakonom zaščitena. Nikomur ne sme biti življenje samovoljno vzeto". O smrtni kazni piše, da tam, kjer še ni odpravljena, se sme smrtna obsodba izreči le za najhujše zločine. Ta pa se ne sme izreči za zločine, ki so jih storili mladoletniki, in ne izvršiti nad nosečnicami; kaj pomeni zadnji stavek, če ne implicitno pravico do

življenja še ne rojenega otroka?!

No, Odbor za človekove pravice - po novem - meni, da se konvencija, ko govori o pravici do življenja, ne nanaša na pravice nerojenih otrok. Dodaja, da prepoved splava ne sme ogroziti življenja mater oz. povzročiti fizičnega ali duševnega trpljenja. Očitno ločujejo med "zelenimi" in "nezaželenimi" otroki. Je to možno, ko se govori o tako temeljni pravici, kot je pravica do življenja?! Ni mi znano, ali je tako razlikovanje s pravnega vidika sploh vzdržno, jasno pa se mi zdi, da je s človeškega vidika naravnost "nečloveško" (oprostite besedni igri). Zatrtili so celo to, da je "nečloveško, kruto in ponižujoče" prisiliti mater, da rodi svojega otroka ... A je morda manj "nečloveško, kruto in ponižujoče" obsoditi na smrt še nerojenega otroka, ker naj bi bil nezaželen? / DD

Prejeli smo

Še o stisku rok med mašo

Pozdravljeni! Čestitam za sestavek in se pridružujem mnenju avtorja, g. Andreja Vončine, da pozdrav miru na sedanji način ne sodi k obredu svete maše. Rokovanje z 11, ob praznikih, ko je cerkev nabita, pa s kar 14 osebami (v treh klopeh), je neprimerno tudi zato, ker poruši mir, intimno atmosfero in ta sveti dogodek zbanalizira. Da to na splošno odbija, je videti po tem, ko ti mnogi

ponudijo le začetke prstov ali pa povsem ohlapno roko in te ne pogledajo v oči, kratka komaj čakajo, da je mimo. Saj je res zoprno. Nikjer, niti na sejmu, se ne rokuješ kar z vsemi povprek! V hladnem letnem času, ko med obredom ljudje smrkamo v robce, pa je ta zgrešena novodobna praksa še nevarna. Zato, žal, tako kot še nekaj znancev, velikokrat ostanem doma in spremljam mašo prek TV ekrana. Ko me je naš g. župnik,

Martin Šuštar (župnija Marežice pri Kopru), pred nedavnim pobaral, zakaj me poredko vidi pri maši, sem o tem odkrito spregovorila in ga vprašala, kako bi bilo, če bi poziv vernikom, naj si v znak miru podajo roke, opustil. Prejela sem odgovor, da tega ne more, ker da je tako po pravilih. Še enkrat prav lepo pozdravljeni,

Nelda Štok Vojska,
upokojena pisateljica in
kmetica

GLEDATI SKOZI POGLED (16)

Primož Krečič

POGLED IN GLAS DOBREGA PASTIRJA

V življenju potrebujemo bližino, pomoč in vodstvo drugih ljudi in Boga, da ob njih raste mo, dobimo varnost in se razvijamo. To so naši starši, prijatelji, učitelji, voditelji, duhovniki. V Jezusovem času so bili farizeji učitelji in voditelji med ljudstvom. Ljudem so zapovedovali strogo izpolnjevanje zapovedi, sami pa se tega niso povsem držali. Pomembna jim je bila moč, ki so jo imeli nad ljudmi. Ob njih se je Jezus predstavil z drugačno podobo voditelja: kot vrata in dobri pastir. Ljudem je želel vrniti čist in ustvarjalni pogled na življenje in skupnost. Zato se je predstavil kot vrata, ker so po njegovem učlovečenju vsi človeški odnosi zaznamovani z njegovim prisotnostjo in ljubeznijo. Vrata predstavljajo njegov pogled, s katerim moremo gledati na ljudi, sebe in Boga. V tem pogledu dobijo ljudje drugačno podobo, ko mož na Jezusov način pogleda svojo ženo in delavec svojega sodelavca. Tudi vsaka naša molitev gre skozi Jezusov pogled, čeprav je le preprosta zahvala, prošnja ali pa klic na pomoč in kreiranje. Jezusov pogled nam tudi pomaga gledati v vseh tiste skrite kotičke, naše osebnosti, ki se jih navadno bojimo odpreti in pogledati. V tem pogledu dobimo spodbudo, resničnost in upanje.

Pogled dobrega ali lepega pastirja je povezan z ljubeznijo, ki ima moč, da pritegne druge in jih vodi. Jezus je bil najprej Božje Jagnje, po-

slušal je Očeta, kar mu je naložil, in šele v tem sprejel vlogo pastirja. Lažni pastirji so hinavci, nasilni in zavajajo, Jezus pa kot resnični pastir vodi ljudi k njihovi resnici, ustvarjalnosti in polnemu življenju. On nas pozna do vseh globin, zato nas more klicati k našemu poslanstvu, da bi se uresničili. Pravi pastirji morajo poznati ljudi, v tem, kar so, da se počutijo od njih sprejeti in odprti za ustvarjalni odnos rasti. Zato si morajo vzeti čas za ljudi, jih poslušati, se zanje zanimati in spoštovati. Če pastirji poznajo ljudi, jih tudi ljudje poslušajo in jim sledijo. Tako nastaja temeljna življenjska skupnost, ki odgovarja na temeljno poklicnost ljudi. Beseda pastirjev je verodostojna, če živijo to, kar zahtevajo in govorijo. V medsebojnem poslušanju se porodi zaupanje, ki odpira mnoga vrata novih možnosti in izhodov. Pastir more tako voditi ljudi ven iz njihovih nemoci, strahov, stisk in težav. Če pridejo volkovi, jih odganja in ljudi opozarja na njihove zvižaje. Ob dobrem pastirju se rojeva skupnost in ljudje ga poznajo, ker hodi pred njimi ter jim kaže pot.

Vsi ti odnosi pa dobijo svojo krono v pripravljenosti pastirja, da za ljudi zastavi svoje življenje in se ne umakne, ko pridejo težave. Življenje je rodovitno, ko se podari. Kjer so starši, učitelji, voditelji, duhovniki pripravljene podariti vse, tudi življenje, ljudje to vidijo in začutijo. Ta ljubezen je podobna Kristusovi in že tu na zemlji ustvarja dom pri Očetu. Te varnosti nam nihče ne more vzeti.

Mladinski dom Gorica

Zimovanje 2015

Tudi letos smo se vsi tisti, ki preživljamo popoldneve v Mladinskem domu, odpravili na *Bele izzive*, ki sicer niso bili beli, vendar pa smo kljub temu uživali. Preden smo se v nedeljo, 27. decembra 2015, odpravili na pot proti Trbižu, smo odšli na Svegovo in si ogledali jaslice v cerkvi ter razstavo jaslic. Z zanimanjem smo opazovali gosto meglo, ki je pokrivala dolino, saj je bilo nebo nad nami sinje. Prava dogodivščina se je začela že pred prihodom v kočjo, saj so udeleženci, razdeljeni v dvojice, morali sami najti pot do kočje z mesta, kjer smo jih pustili. Večina jih je v Žabnicah bila že večkrat, zato to ni bila preveč zahtevna naloga. Vsem je uspelo najti kočjo. Večer smo začeli z večerjo in nekaj miselnimi igricami, nato pa smo si skupaj ogledali komedijo. Drugi dan smo se zbudili v

sončno jutro in se takoj po zajtrku odpravili na pohod v dolino pod Poncami. V dolini Tamar nas je pričakal tudi sneg, tako da smo se lahko naužili snežnih radosti. Pri koči smo se malo odpočili ter imeli kratko delavnico o orientaciji. Sledila je igra, ki jo imamo vsi najrajši – približevanje. Za ta dan se pohodi še niso končali. Iz Tamarja smo se vrnili v Žabnice, vendar smo kasneje zvečer odšli s kombijem do Trbiža in od tam nazaj prišli peš. Čeprav smo hodili v temi, je bila pot prijetna in je minila zelo hitro. Ko so se "pohodniki" vrnili v kočjo, je ta že dišala po slastnih pizzah, ki smo jih pripravili pred odhodom. Dan smo

končali z ogledom filma. Zadnji dan smo vsi hitro pospravili svoje stvari in po zajtrku odšli v bližnjo Avstrijo, v Warmbad pri Beljaku, kjer smo se zabavali v bazenih, na toboganih in drugih vodnih atrakcijah. Čas je hitro minil in po vrnitvi v kočjo smo imeli kosilo, potem pa sta sledila čiščenje in odhod v dolino proti domu. Čeprav kratko, je bilo v treh dneh dovolj časa za smeh, pogovor in zanimive dogodivščine. Upamo, da bo čim več takih.

TA

GORICA Od srečanja ob jasliah do konkretnega dejanja solidarnosti

"Jutri boste vsi v Betlehemu"!

Letošnje bratsko srečanje ob jasliah, ki so ga organizirali člani Frančiškovega svetnega reda iz Gorice in Nove Gorice, je bilo nekoliko drugačno. Dne 10. januarja so udeleženci napolnili goriško stolno cerkev in že spet na neviden način povezali dve mesti, hkrati pa so naredili korak na poti graditve mostov tudi do otrok pediatrične bolnišnice v Betlehemu (Caritas Baby Hospital) in z vsemi, ki tam delujejo. Posebna gostja je bila namreč s. Donatella Lessio, "angel iz Betlehema", ki je prinesla svoje pričevanje prek internetne videopovezave.

Med škofijskim romanjem v Sveto deželo leta 2014 je goriški nadškof Carlo Redaelli obiskal Caritas Baby Hospital in, ko se je vrnil, je Frančiškovim svetnim bratom predstavil življenje te edina pediatrične bolnišnice v Palestini. Frančiškove sinove je spomnil, da je naše mesto poznalo fizične, psihološke in duhovne pregrade med poprej bližnjima skupnostima, zato ne more ostati brezbrizno. Danes mora biti znamenje upanja za tiste, ki še vedno živijo dramo zidu, ki ločuje in seje smrt v mestu, v katerem je bil rojen Jezus. Zato je spomin na postavitev prvih jasliah v Grecciu tokrat popeljal udeležence srečanja v Betlehem, da bi spoznali

težave, ki jih imajo betlehemske otroke zaradi mejnega zidu. Pomenil pa je tudi gesto konkretne solidarnosti, saj bolnišnica ne prejema nobenih javnih subvencij. Darove, ki so jih zbrali v goriški stolnici (nekaj več kot 2.420 evrov!), so organizatorji izročili predstavniku Caritas Baby Hospitala. V neposrednem prenosu iz Betlehema se je s. Donatella, frančiškanka elizabetinka, po rodu iz Veneta, dotaknila src številnih. Že od leta 2005 skrbi za sprejem in zdravljenje otrok v bolnišnici, ki sprejema judovske, muslimanske in krščanske otroke. "Skupnega imamo izkušnjo ločevanja, trpljenja in hkrati graditve mostov", je dejala, navdušena nad goriško stvarnostjo. "Vi ste to doživeli, zidovi so bili porušeni, mostovi zgrajeni. Pri nas tega še ni, a vaša izkušnja daje upati tudi nam". Bolnišnica je pomembna za družine in otroke s šišega področja. Nastala je po navdihu švicarskega duhovnika Ernsta Schnydriga: ko je v božični noči 1952 hodil mimo begunskega taborišča proti Betlehemu, je videl očeta, ki je kopal jamo, da bi zakopal otročička. Podoba luknje, ki je sprejala otroka namesto zibelke, ga je pretresla. Globoko v sebi je začutil povabilo, da mora kaj storiti, da zaradi poman-

jkjanja zdravstvene oskrbe ne bo umrl noben otrok več v Betlehemu, mestu, kjer je Bog postal človek. Ob vrnitvi v Švico je Karitas takoj začela pošiljati pomoč družinam v Jezusovo mesto, počasi je nastala bolnišnica. V njej imajo štiri oddelke, skupno 82 ležišč; čez leto zdravijo okrog 4.000 otrok, v ambulantah pa imajo približno 38.000 pregledov. Zaposlenih je 238 oseb, kristjanov in muslimanov, ki sodelujejo brez težav. Nimajo operacijskih sob in za posege usmerjajo otroke v palestinske ali izraelske bolnišnice. Palestincem pa ni dovoljen vstop na izraelsko ozemlje brez posebnega dovoljenja; postopek za pridobitev tega pa lahko traja več ur ali dni. "Najtežje je sprejeti dejstvo, da 8 m visok in danes preko 700 km dolg zid odloča o življenju in smrti oseb, tudi otrok". Zato so se elizabetinke odločile, da ta zid podrejo z molitvijo: na kontrolni točki št. 300 v Betlehemu vsak petek moli-

Na ekranu s. Donatella

R. Friede, K. Škibin, S. Šorli, M. Simonetti in G. Madeo

jo rožni venec. Če bo mir, bo zid padel in obe ljudstvi bosta postali eno

samo.

"Pred veliko leti je neka družina zapustila Nazaret, da bi prišla v Betlehem"; v iskanju prenočišča je trkala na mnoga vrata... V bolnišnici zato od vsega začetka pri sprejemanju otrok niso delali razlik: zanima jih le, da še naprej povijajo v plenice in zdravijo mnoge male Jezuščke, ki prihajajo k njim vsak dan. "V Caritas Baby Hospitalu je vedno Božič", je dejala s. Donatella. Marije in Jožefi, zaposleni, skrbijo za otroke, sveti trije kralji in pastirji, romarji, ob obiskih bolnišnice prinašajo darove malim bolnikom. Duhovna solidarnost bo odsej povezovala betlehemske bolnišnice tudi z Goričani ter iz molitve naredila most, ki gre preko mnogih zidov.

Redovnici so nato postavili nekaj vprašanj mlada Mose' in Lapo ter zakonca Carlotta in Daniele. Mir je mogoče; najprej pa moramo zrušiti zidove v naših srcih: to je bilo glavno sporočilo redovnice, ki je tudi večkrat poudarila: "Kar živi te vi v Gorici in Novi Gorici, so naše sanje med Izraelom in Palestino. Če je uspelo vam, verjamejo, da se bodo te sanje uresničile tudi za nas". S. Donatella je tudi povedala, da bo naslednji dan vsakega izmed udeležencev goriškega srečanja v molitvi izročila Jezuščku v štalici: "Jutri boste vsi v Betlehemu"!

Hvaležen pozdrav je prinesel Riccardo Friede iz Verone, predstavnik združenja prostovoljcev Aiuto Bambini Betlemme (www.aiutobambinibetlemme.it), ki obstaja od leta 1963 in podpira betlehemske bolnišnice. Predstavnika svetnih frančiškanov iz naših

mest, Mariu Simonetti in Stanku Šorliju, je simbolično izročil "potrdilo varuhov betlehemskega otroka". Povejmo še to, da so številni otroci iz 15 šol naše dežele in slovenske Primorske v času pred Božičem poslali okrog 300 voščilnic otrokom v Betlehem.

Srečanje, ki so ga z božičnim petjem uvedli basbariton Eugenio Leggiadi Gallani in v

angelčke oblečeni otročički pod vodstvom prof. Michele De Castro, je povezoval Gianmarco Madeo, potekalo pa je v italijanščini in slovenščini (v naš jezik je odlično prevajala ga. Kristina Škibin). Dogodek je kronala sveta maša, ki jo je daroval nadškof Redaelli; v homiliji je poudaril, da ob spominu na jaslice moramo živeti evangelij tu, v Gorici in Novi Gorici, v Italiji in Sloveniji, "z dejanji stvarne in konkretne pozornosti do revnih, trpečih, bolnih in predvsem do otrok v težavah". Ob nadškofu je v imenu koprškega škofa stal g. Aleš Rupnik, ki je tudi prinesel pozdrav msgr. Jurija Bizjaka. Med drugim je dejal, da se je "Jezus Kristus rodil v vsakem otroku, ki trpi, potrebuje mojo pomoč, mojo roko". Zato pojdimo tudi mi na pot v Betlehem z našo molitvijo, z dobro mislijo in darovi. / DD

(več fotografij na www.noviglas.eu)

Ob 20-letnici goriškega tednika
Novi glas služi vsem ...

Ob 20-letnici Novega glasa razmišljam, kaj vse je ta časopis, ali bolje, kaj vse so njegovi sodelavci doprinesli k širjenju lepote in dobrote. Prav v začetku bi se rada prav vsem, s spoštovanjem urednikom Jurijem na čelu, zahvalila, da si vedno, kadarkoli se srečamo, vzamejo čas za dobro besedo. Preko njih samih in njihovih pisarne sem srečala kar nekaj ljudi, ki so občutljivi za stiske in radi pomagajo. Z veseljem in zastonj objavijo vse zahvale ljudem, ki so zaupali svoj dar Caritas za pomoč ljudem v stiski. Ko smo zbirali za misijonarja Danila Lisjaka, se je vedno dobila kakšna kuverta za pomoč 'njegovim' otrokom v Afriki, doletele so nas različne katastrofe po svetu in doma in spet smo skupaj poskrbeli, da je vsak, tudi najmanjši dar dosegel

svoj namen, pred leti je veliko ljudi ostalo brez dela in spet so se dobili čuteči ljudje, ki so darovali. Vendar vloga sodelavcev ni bila le v tem, da so kaj zbrali, temveč tudi v tem, da se je v Novem glasu pojavil članek, ki je z več zornih kotov osvetlil problematiko in vabil k srčnemu in konkretnemu čutenju z ljudmi v stiski. Umetniki za karitas so z razstavo dobili prostor v njihovi hiši, s predstavitvijo umetnikov današnjega časa, kakor tudi dobrodelne note kolonije pa v številnih zapisih Jurija Paljka in s fotografijami Danijela Devetaka. Umetniške slike in vsebina tega projekta se je Jurija tako dotaknila, da je razstavo spremljal v Rim, kjer je bilo njegovo tolmačenje nepogrešljivo, kakor tudi v Bruselju, kjer smo se srečali z našimi poslanci v Evropskem parlamentu. Prav to je dokaz, da

Karitas deluje z Novim glasom z roko v roki, zato si tudi zaradi tega še kako zaslužijo večjo podporo širše skupnosti na obeh straneh meje. In prav na koncu, čisto osebna zahvala, da se v Novem glasu pojavi tudi kakšen moj komentar ali članek. Da ni to samo črka na papirju, sem se že

večkrat prepričala, ko sem šla po Gorici in srečala nepoznane ljudi, ki so me prepoznali in povedali dobro besedo o kakšnem zapisu. Pa ne le to, tudi na slovenski strani me je to časopis, katerega glas ne pozna meje. Hvala in srečno naprej. Jožica Ličen

Ponovoletne želje

Ne glejte na to, kdo ste, kako izkušeni ste in koliko znanja menite, da imate, vedno se vzdržite obsojanja. Omogočite ostalim, da razložijo svoja dejanja.

Kar vidite, morda ni res. Nikoli ne delajte zaključkov za druge. Zato se ne bi smeli osredotočiti samo na površino in soditi drugih, ne da bi jih najprej razumeli.

Tisti, ki želijo plačati račun, ne delajo tega zato, ker imajo polno denarja, ampak, ker jim je prijateljstvo pomembnejše od denarja.

Tisti, ki dajejo pobude na delovnem mestu, ne delajo tega zato, ker so neumni, ampak, ker razumejo koncept odgovornosti.

Tisti, ki se opravičijo po prepiru, ne delajo tega zato, ker se motijo, ampak, ker cenijo ljudi okoli sebe.

Tisti, ki so vam pripravljene pomagati, tega ne delajo zato, ker bi vam kaj dolgovali, ampak, ker v vas vidijo resničnega prijatelja.

Tisti, ki vam pogosto pišejo sporočila, ne delajo tega zato, ker ne bi imeli česa boljšega, ampak, ker vas nosijo v srcu.

A. K.

Ob svetem letu

Družina sočasno z 20 založbami
izdala papeževo knjigo o usmiljenju

Založba Družina je 12. januarja 2016 predstavila novo knjigo papeža Frančiška *Božje ime je usmiljenje*, ki je sočasno izšla pri 21 založbah v 86 državah. Po besedah ljubljanskega nadškofa metropolita Stanislava Zoreta papež v prvi osebi pojasnjuje, zakaj je leto 2016 leto usmiljenja. "Ne piše razprav, ampak se spusti v dialog z avtorjem dela", je pojasnil. Papež Frančišek v knjigi, ki vzbuja pozornost po vsem svetu, v pogovoru z vatikanskim Andreo Torniellijem predstavi - v obliki vprašanj in

odgovorov - svoje misli ter osebni odnos in čutenje do Božjega usmiljenja, je poudaril nadškof Zore. Ob tem je opozoril, da prevečkrat pojem usmiljenja skrcimo na odnos Boga do človeka. Po njegovih besedah je usmiljenje nekaj, kar živi v odnosu z nekom, zato se usmiljenje nanaša tudi na odnos do sebe kot tudi na medosebne odnose. Človek bi moral biti po mnenju nadškofa Zoreta usmiljen do sebe, kar pa ne smemo enačiti s potuho, zagovarjanjem slabosti, napačnih odločitev ali grehov. "Brez usmiljenja otrdi srce", je poudaril in dodal, da mora biti usmiljenje prisotno tako v družinah, na delovnih mestih kot znotraj Cerkve. Velika nevarnost je popolnost: "Tam, kjer vlada

popolnost, ni prostora za usmiljenje", je pojasnil. Usmiljenje je obenem potrebno tudi v širši družbi. Če le to določajo zgolj zakoni, zmanjka prostor za človeka. Določeni ljudje ali skupine začnejo druge posameznike ali skupine uporabljati za svojo korist. Zato je po mnenju ljubljanskega nadškofa nujno zakone pisati in izvajati z usmiljenjem. Papež v knjigi, ki jo je poslovenil pater Miran Špelič, posebno pozornost namenja spovedi oziroma zakramentu sprave. "Šele ob doživetju Boga in njegovega usmiljenja se človek lahko sreča s svojim grehom. Dotlej ga bo bodisi opravičeval, ga zanikal ali pa se bo pod njim zlomil. Ob spravi človek občuti odpuščanje in prejme nazaj svoje dostojanstvo", je dejal lju-

bljanski nadškof. Papež spregovori tudi o brezbriznosti, ki je po besedah msgr. Zoreta nasprotje ljubezni. Pri sovrastvu je posameznik v zelo intenzivnem odnosu z določeno osebo, pri brezbriznosti pa odnosa ni, je pojasnil. Kot meni, bo knjiga bralce nagovorila zaradi papeževega neposrednega sloga in preprostosti, ki pa ji ni odvzeta moč ali globina. Knjigo so predstavili tudi v Rimu. Na predstaviti so poleg predstavnikov založb - vatiškanske in Piemme - sodelovali še kardinal Pietro Parolin, priznani italijanski filmski ustvarjalec Roberto Benigni in nekdanji zapornik Zhang Aostino Jianqing. Leto usmiljenja, ki ga je v katoliški Cerkvi 8. decembra lani razglasil papež Frančišek, bo trajalo do 20. novembra 2016.

Gostja iz Madžarske na Goriškem Vljudnostna srečanja

Obiskala je tudi madžarsko kapelico pri Vižintinil

Zastopnica Slovencev v madžarskem parlamentu Erika Kiss Koleč je imela 14. januarja popoldne na Goriškem vrsto institucionalnih srečanj. V spremstvu pokrajinskega tajnika Slovenske skupnosti Julijana Čavdka se je najprej srečala s predsednikom Pokrajine Gorica Enricom Gherghetto in podpredsednico Maro Černic. V dobro uro trajajočem pogovoru je poslanka orisala stanje Slovencev in narodnih manjšin na Madžarskem ter zakonsko zagotovljeno zastopnost v državnem zboru. Volilni zakon jamči vsem trinajstim manjšinam zastopnost v glavni državni instituciji, kjer imajo tudi svoj delovni odbor. Gherghetta se je poslanki zahvalil za obisk in po zgledu madžarske zakonodaje napovedal, da bo povabil enkrat mesečno predsednika furlanske in slovenske konzulte na zasedanje pokrajinskega odbora. Predsednika konzult bosta lahko predstavila predlogo in povedala mnenje glede sklepov, ne bosta pa imela volilne pravice. Na koncu srečanja sta predstavnik Pokrajine Gorica izročila Kolečevi celo vrsto dvojezičnih knjig in brošur, iz katerih je razvidno spoštovanje pravic narodnih skupnosti.

Drugo pomembno srečanje je bilo na goriški občini, kjer je poslanka sprejel župan Ettore Romoli. Srečanja sta se udeležila tudi občinska svetnica SSK Marilka

Koršič in Božidar Tabaj. Glavna tema pogovora na vljudnostnem obisku so bile pravice narodnih manjšin na področju zastopnosti v državnih in krajevnih organih javne uprave; v le-teh Madžarska zagotavlja pomembno upravno avtonomijo. Spomnil se je tudi, da je v času, ko je bil v parlamentu, vložil zakonski osnutek za zaščito slovenske manjšine v Italiji, v katerem je bilo predvideno zagotovljeno zastopstvo. Volivec, ki bi volil za predstavnika slovenske narodne skupnosti, pa ne bi smel voliti še za druge stranke.

Tretje pomembno srečanje je bilo s predstavnikoma Sveta slovenskih organizacij in Slovenske kulturno-gospodarske zveze. Na goriškem sedežu SSK sta se z gostjo pogovarjala deželni predsednik SSO Walter Bandelj in goriški pokrajinski predsednik SKGZ David Peterin. Glavni temi pogovora sta bili civilna družba ter delovanje organizacij in društev. Ključno vlogo igrajo pri tem podpora Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu ter dobri odnosi med Slovenijo in sosednjimi državami. Zaradi tega je upati, da bo prihodnje dvostransko srečanje med Slovenijo in Madžarsko na Brdu dodatno okrepilo meddržavno sodelovanje. / J

Erika Kiss Koleč na Srečanju pod lipami

Utrip iz življenja rojakov v Porabju

Protagonisti Srečanja pod lipami v četrtek, 14. januarja, so bili porabski rojaki. Glas o njih, o krajih, kjer živijo, o njihovem prosvetnem delu in političnih razmerah na Madžarskem je prinesla Erika Kiss Koleč, dolgoletna učiteljica na več šolah v Porabju, dejavna kulturna in politična delavka, ki je bila na zadnjih volitvah, kot prva kandidatka v zgodovini, izvoljena v parlament v Budimpešti. Srečanje v organizaciji Kulturnega centra Lojze Bratuž in Krožka Anton Gregorčič je tokrat vodil in povezoval mag. Dejan Valentinčič, odlični poznavalec in prijatelj slovenskih manjšinskih skupnosti izven meja domovine.

Na Madžarskem živi 13 priznanih narodnih skupnosti, je začela govoriti s svojim spevnim madžarskim naglasom. Že zakon iz leta 1993 je jamčil zastopnost predstavnikov teh skupnosti v parlamentu, a dolgo ga niso uredili. Zakon iz leta 2011 je načelo potrdil, tako so 6. aprila 2014 prvič izvolili zastopnike manjšin, "6. maja sem imela prisočje". Večina Slovencev na Madžarskem živi v Porabju, v dolini reke Rabe. To je najmanjša narodna skupnost od trinajstih. Sami pravijo, da jih je okrog pet tisoč, pa čeprav podatki iz zadnjega ljudskega štetja (2011) trdijo, da jih je manj. Porabje je del skrajnega zahoda Madžarske. Slovenci so ga začeli naseljevati v drugi polovici 6. stoletja, 300 let kasneje so prišli še drugi, do 12. stol. pa je bilo redko naseljeno. Madžarski kralj Bela III. je leta 1183 ustanovil mesto Monošter in cistercijski samostan; francoski redovniki so delovno silo iskali med Slovenci, "tako so nastale slovenske vasi". V srednjem veku je znana madžarska plemiška družina Batthyany dobila v last veliko zemljišč tudi na tem območju. Slovenske vasi so večkrat požgali Turki, ki so tudi odpeljali veliko Slovencev. "Na Madžarskem včasih niso marali manjšin", je dejala poslanka; to se je kazalo zlasti med 17. in 19. stoletjem. Po prvi svetovni vojni, po podpisu trianonske pogodbe junija 1920,

Dejan Valentinčič in Erika Kiss Koleč

je slovensko Porabje z 9 vasi ostalo na madžarskem ozemlju. Sledili so časi revščine, ko so se slovenski rojaki s težavo preživljali; po drugi svetovni vojni je bila pokrajina ločena od notranje Madžarske, pa tudi od matične Slovenije. Ta zaprtost je povzročila, da so zaostali v razvoju, hkrati pa se je slovenska narodnostna skupnost znotraj sebe okrepila. Največja slovenska vas je Gornji Senik, v listinah prvič omenjena leta 1378. V središču vasi je med drugim cerkev z napisom v slovenskem jeziku: tudi to je del Janoša Kúharja, duhovnika na Gornjem Seniku v letih 1936-1987. V tem času je versko življenje v vasi potekalo v slovenskem jeziku. "Duhovniki in cerkev lahko veliko naredijo za ohranjanje jezika". Kar 80% prebivalstva je slovenskega, pa čeprav "moram priznati, da najmlajša generacija pozna slovensko kulturo, jezika pa ne obvlada tako, kot smo ga nekoč mi". Za naše rojake stoji tam med drugimi pomembna Kúharjeva spominska hiša, zraven je osnovna šola, ena najbolj opremljenih v pokrajini, "ker je narodnostna šola in prejema veliko pomoči tudi od države". V vasi redno delujejo kulturne skupine, zlasti pevski zbori in folklorne skupine. Druga največja vas v Porabju je Števanovci, tudi to so ustanovili cistercijski. Monumentalna cerkev iz konca 18. stol. lahko sprejme do 2000 ljudi. Tudi v tej vasi poteka pestro kulturno delovanje pod mentorstvom Zveze Sloven-

cev na Madžarskem. Najmanjša, a najbolj aktivna slovenska vas je Andovci, ki ima okrog 60 prebivalcev; od teh se je za Slovence na ljudskem štetju prijavilo 29, opravljajo pa res veliko dejavnosti. Znana turističnain kulturna znamenitost je Porabska domačija, tipična kmečka hiša z lončeno pečjo; na njenem dvorišču je t. i. Mali Triglav. Sakalovci so slepa, zaprta vas v notranosti Porabja; prvič je bila omenjena leta 1350. Vsako leto je bolj aktivna, lokalna samouprava organizira vedno več prireditev. Dolnji Senik je bil prvič omenjen leta 1378, šteje pa 374 prebivalcev. V vasi živijo tudi Nemci, Madžari in Romi, Slovenci so starejši. Vasi Verica in Ritkarovci sta se leta 1944 uradno združili v eno vas. V njej je delal znani ljudski umetnik in lončar Karel Dončec. Gospodarsko in kulturno središče Porabja je Monošter; leta 1959 so ga združili s Slovensko vesjo, ki "še naprej živi v posebnem okolju in vzdušju". Monošter ima okrog 9000 prebivalcev, Slovencev je približno 800; večina jih ne ohranja več slovenstva, so pa tudi družine, ki na novo odkrivajo korenine. Slovenci na Madžarskem imajo dve krovni organizaciji: leta 1990 je bila ustanovljena Zveza Slovencev na Madžarskem; to je civilna organizacija s sedežem v Monoštru, ki je veliko naredila za ohranjanje kulture; združuje veliko kulturnih skupin. Pomembna je njena založniška dejavnost. Radio Monošter, ki je letos praznoval 15 let delovanja, pa je

v lasti Državne slovenske samouprave, druge krovne organizacije, ki je lani praznovala 20. obletnico. Manjšinske skupnosti so po zakonu iz leta 1993 lahko ustanovile svoje lokalne samouprave; svetniki teh so kot volivci ustanovili Državno slovensko samoupravo, pravno in politično organizacijo, preko katere se financirajo slovenske ustanove in organizacije, med drugimi tednik Porabje. DSS od leta 2012 vzdržuje tudi dve dvojezični osnovni šoli in je lastnik Kúharjeve spominske hiše. Kot organizacija veliko dela v politiki, ima stike z vlado in zato tudi s poslanko Eriko Kiss Koleč. Pomembni organizaciji sta tudi Porabsko kulturno in turistično društvo Andovci in pa Razvojna agencija Slovenska Krajina: obe privlačujeta vse več ljudi. Eno najmlajših organizacij, staro niti leto dni, je Društvo porabske mladine; "tudi oni se trudijo, da bi čimveč tradicij prinesli med vrstnike".

V pogovoru z Valentinčičem in z občinstvom je poslanka povedala še marsikaj zanimivega. Porabski Slovenci imajo dobre stike z matično domovino, radi prihajajo preko meje, gojijo stike s prebivalci ob meji, je dejala. "Hvala Bogu se mladi z obeh strani meje že poročajo med sabo", ljudje spet svobodno prehajajo mejo, kot so to delali v preteklosti. V Porabje je Slovenija veliko vložila, in vendar "smo zelo skromni ljudje. Nikdar nismo zahtevali več kot to, kar je bilo najbolj nujno". Največ pomoči prosijo na področju šolstva, a "mlini počasi meljejo". Kar se tiče težav pri ohranjanju slovenskega jezika, je gostja povedala, da nekaj se je zalomilo v 80. letih. Starši so začeli se pogovarjati z otroki v madžarsčini, ker so menili, da bi z znanjem slovenskega jezika ne zmogli nadaljevati študijev. Lažje je v družinah, kjer skupaj živi več generacij; tam se porabsčina bolje ohranja. "Na tem moramo delati vsi skupaj".

Kot zastopnica Slovencev v parlamentu je Erika Kiss Koleč pričrpana, da lahko marsikaj dosežejo, saj pri izoblikovanju zakonov, ki se tičejo narodnostnih vprašanj, lahko povedo svoje mnenje, sploh pa lobirajo in prepričujejo poslance s pravico glasovanja. Osebo si med drugim veliko prizadeva za vidno dvojezičnost, za še več podpore šolam in seveda za gospodarski razvoj Porabja, da bi ustavili izseljevanje mladih. / DD

Abonma ljubiteljskih gledaliških skupin Štandrež 2015 Sprave še dolgo ne bo ...

Megleno, deževno nedeljsko popoldne, 10. januarja 2016, je abonentom Abonmaja ljubiteljskih gledaliških skupin Štandrež 2015, ki ga je v letošnji sezoni 15. leto zaporedoma razpisalo zelo delavno Prosvetno društvo Štandrež, razgibala gledališka skupina KUD Valentin Kokalj Visoko (Kranj). V Štandrež je prišla drugič v goste, tokrat s komedijo Toneta Partljiča (1940) *Silvestrska sprava 2000*. KUD Valentin Kokalj, ki je v l. 2013 praznoval 80-letnico kulturne dejavnosti na Visokem in 60-letnico društva, ki nosi ime po začetniku in pobudniku kulturnega dogajanja v tem kraju, je v sezoni 2010/11 obnovilo gledališko dejavnost in po prvi uspešni uprizoritvi z navdušenjem nadaljuje gledališko ustvarjanje. V lanskim sezoni se je odločilo postaviti na oder delo slovenskega avtorja in izbira je padla na Toneta Partljiča, po čigar komedijah zelo rade posegajo ljubiteljske gledališke skupine. Partljičeve

komedijske stvaritve so vse prežete s kritično, satirično ostjo na rovaš naše družbe in njenih težav, ki se tičejo prav vse nas. Take prirotenne strelce vsebuje tudi komedija *Silvestrska sprava 2000*, v kateri po naključju preživita skupaj silvestrsko noč na domu mlade družine, nekdanji partizan Jože, ki preživlja jesen življenja v domu za ostarele, in nekdanji domobranec Franc, ki je iz Avstralije, kamor se je izselil, da bi ga v domovini ne ubili, kot so mnoge druge domobrance, prišel v "obljubljeno" deželo Slovenijo k nečakinji preživeti božične praznike. Ko spoznata, kako je bilo z njima v drugi svetovni vojni, se začne ostro soočanje idej in pogledov, kdo je bil na pravi strani. Stari narodni spori privrejo s silo na dan, tako da bi se med njima lahko spet vnel pravi "krvavi" boj, če ne bi posegla čistilka Marija, ki ji ni do premlevanja davnih zgodovinskih dogodkov. Sama ima konkretne življenjske težave: izgubila je službo, ker so zaprli tovarno.

Medtem ko se onadva kavsata zaradi dogodkov izpred 70 let, ona ima resne probleme, kako preživljati družino, in skrbi jo, kakšno prihodnost bosta imela njena otroka. Zanj so ljudje le dobri ali slabi, ne glede na kateri politični strani so. Marija je pač predstavnica mlajše generacije, ki je prepričana, da se z nekdanjimi dogodki morajo ukvarjati le zgodovinarji. Resnica pa je sicer navadno vedno vmes, kakor so že modro ugotavljali stari Rimljani. Žal, iz Partljičeve komedijske vsebine, ki je prepredena s humornimi niansami kljub resnim in še ne nerazčiščenim temam, je razbrati, da sprave še dolgo ne bo, dokler bodo še taki Jožeti in Franci! Igralci Frenk Kranjec, Boštjan Omerza in Sandra Rajgelj so se pod režijskim vodstvom Nataše Gros izvrstno vživeli v svoje like in ustvarili razgibano predstavo z živahnim ritmom, ki spretno in učinkovito osvetljuje Partljičeve kritične misli. Občinstvo, ki je pozorno spremljalo "besedni, miselni pa še pev-

ski dvoboj" protagonistov, je igralcem pristrčno zaploskalo za prijetno in kakovostno gledališko doživetje. Pred predstavo je kot vselej publiko nagovoril Božidar Tabaj, duša dramskega

Foto M. Brajnik

odseka PD Štandrež. Povedal je, da bo zadnja predstava iz letošnjega abonmajskega niza v nedeljo, 31. januarja 2016,

ob 17. uri. Takrat bo dramski odsek PD Štandrež predstavil novo premierno uprizoritev. V programu napovedano predstavo *Denar z neba* Rayja Cooneyja so žal zaradi boleznij v ansamblu morali nadomestiti z drugo, ki zahteva manjšo igralško zasedbo. Izbrali so žgečljivo komedijo francoskega mojstra tega žanra Georgea Feydeauja (Paris, 1862; Rueil 1921), *Feu la me're de Madame* (1908), *Pokojna gospejina mati*. Premiera bo v soboto, 30. januarja 2016, ob 20. uri v župnijski dvorani A. Gregorčič v Štandrežu. Mimogrede smo izvedeli še eno lepo novico: mladinska skupina – upati je, da se rojeva podmladek dramskega odseka – pripravlja igro *Butalci* pod mentorstvom Danjele Puia, ki je z otroki že večkrat pripravila prizore za miklavževanje ali materinski dan, in v režiji Emila Aberška, ki ima ogromno pedagoških in režijskih izkušenj z mladimi, ki jim je pri srcu gledališka umetnost. Premiera bo menda spomladi.

Vili Prinčič "na kavi s knjigo" v Katoliški knjigarni

"Spomenik našim ljudem"

Knjiga Vilija Prinčiča *V Brucku taborišču... 1915-1918*, ki je izšla pri ZTT-ju oktobra 2015, je 14. januarja doživela svojo osmo predstavitev, in sicer "na kavi s knjigo" v Katoliški knjigarni na Travniku v Gorici.

Prinčič je kot zvest spremljevalec krajevne zgodovine rešil pozabe marsikateri dogodek ali osebnost, je uvodoma povedal Damjan Paulin. Ob kavi PrimoAroma in piškotih je ožji krog ljubiteljev naše preteklosti z velikim zanimanjem prisluhnil avtorjevemu pripovedovanju o prvi svetovni vojni na sploh, zlasti pa o taborišču v kraju Bruck an der Leitha (Most na Litvi), nedaleč od Dunaja, kamor so ljudje iz naših krajev prvič stopili sredi oktobra 1915. Gre za zgodbo, o katerih so nekdanji pripovedovalci zlasti none in stare tete, "dečki smo raje poslušali zgodbe notov, ki so se borili kot vojak". Te bolj "ženske zgodbe" so zato šle skoraj v pozabo. Na začetku 90. let pa je bilo v Štmarju predavanje o prvi vojni; na njem je Drago Sedmak pozval navzoče, naj se lotijo zbiranja podatkov o teh begun-

foto dpt

cih. Prinčič je najprej šel do strica in tete ter si vse skrbno zapisoval; nato je našel še druge pričevalce. Pogovarjal se je z več kot 70 osebami, za prvo knjigo o pregnanih je nastalo 66 zgodb. V vseh teh zgodbah se je veliko pojavljalo ime Bruck; tam je bilo "skoraj 100% slovensko taborišče oz. zatočišče", je dejal, saj je bilo tam stalno navzočih od 4 do 5 tisoč ljudi. Skozi to taborišče je šlo okrog 7 tisoč naših ljudi: v glavnem so bili "ženske s kopico otrok, zraven kakšen starček ali pohabljen mladi, ki ga niso vzeli v vojsko". Moški od 18. do 50. leta so bili vsi mobilizirani... Imeli smo tri glavne vaje begunstva: do prvega je prišlo že prve dni vojne, maja-junija

1915, ko je prišel v Gorico ves desni breg Soče; drugi val beguncev je zapustil naše kraje avgusta 1916, tretji pa poleti 1917. Oktobra je bila stotnica vstopa naših ljudi v taborišče, "toda kje so bili od junija do oktobra? Vseposvot". Večino Kraševcev so poslali na Češko, v glavnem na kmete ali v industrijska mesta. Druge so razporedili po vaseh nad Dunajem. Problemov je bilo kar nekaj, zato so oblasti pomislile, da bi bilo bolje, ko bi vse ljudi spravile v isti kraj. Najprej je to bilo mesto barak Gmünd, kjer je bil prostor za več deset tisočev beguncev različnih narodnosti. Kmalu so izbruhle epidemije in "ljudje, predvsem otroci, so začeli umirati kot muhe". Za ljudi se je zelo zavzel deželni glavar Alojzij Faidutti. V Brucku je bilo veliko taborišče, ki se je leta 1915 izpraznilo; tja so zato kmalu premestili naše ljudi. Največja skupina, okrog 2000 ljudi, je prišla 22. in 23. oktobra 1915, v naslednjih dneh še enkrat toliko. Prvi meseci so bili zelo kruti, je dejal Prinčič. V treh letih se je rodilo 188 otrok, umrlo pa kar 752 oseb, "strašna številka"! Življenjske razmere res niso bile dobre. Naše ženske so hodile delat, v glavnem na madžarsko stran. "V tovarni so se lahko najedle, a zaradi carine niso mogle prnesti nič lačnim otrokom". Po prvih mesecih je postal Bruck skoraj "vzorno urejeno mestec". Poleg upravnika so življenje vodili župniki, "podaljšana

roka oblasti in edini intelektualci". Uvedli so šole, krožke, Marijine družbe, imeli so tudi množične verske praznike. Šolstvo je bilo vse v slovenščini, ker je bilo med begunskimi učitelji. Delovalo je tudi sirotišče. Avstrija je bila od 1916. leta dalje na psu, bilo je veliko revščine, a oblasti so se vseeno trudile, da bi ljudem nudile vsaj minimalne razmere za preživljanje hudih časov.

Leta 2001 je avtor obiskal Bruck in nabral še več gradiva ter prvič pomislil na obsežnejšo objavo. V zadnjih letih se je lotil temeljitega raziskovanja po časopisih, v glavnem po Slovenskem narodu. V Slovenca je pisal dekan Anton Berlot iz Kanala, nekak vodja v taborišču. "Cenzura je bila, seveda, a vsega niso utegnili cenzurirati". Skoraj eno tretjino knjige sestavlja seznam z imeni iz mrliške knjige farnege urada v Brucku; razvidno je, da so ljudje prihajali iz vsega Posočja, od Loga pod Mangartom prek naših krajev pa vse do Devina. Računajo, da je bilo "tedaj po svetu od 60 do 80 tisoč naših ljudi".

Ob 100-letnici prvega vala beguncev, konec oktobra 2015, je Prinčič srčno želel objaviti knjigo, "manjši spomenik našim ljudem. Tudi to je pomemben del naše zgodovine, ki je bil doslej slabo zbebežen". To mu je uspelo. Zanimanje je veliko, knjiga je pošla, v kratkem bo ponatisnjena. Vsebuje preko 80 fotografij; platnico je opremil Silvan Bevčar. Spremnno besedo je napisala priznana zgodovinarica Petra Svoltjšak: "Zanjo sem se odločil tudi zato, ker je ženska. Naši begunski so bili v glavnem ženske".

Zanimiva je tudi "zgodba" o naslovu *V Brucku taborišču*. Tako se namreč začne preprosta in hudomušna pesmica, ki jo je Prinčič našel v zvezku nekdanje begunke v Brucku, Justine Markočič-Dornik, ki je živela na Oslavju. Zdej je objavljena na hrbtni strani knjige, tudi ta rešena pozabe. / DD

KCLB V februarju gostovanje muzikala Cvetje v jeseni

Ljubezenska povest I. Tavčarja v glasbeno-gledališki različici

Dne 28. februarja 2016 bo v veliki dvorani Kulturnega centra Lojze Bratuž na sporedu muzikal *Cvetje v jeseni*, ki ga je po znani, idilični kmečki povesti Ivana Tavčarja postavila na oder mlada, zagnana

Anzeljca naj navedemo še skladatelj Matjaž Vlašič, avtorja libreta in dramskega besedila Janeza Usenika, pa še orkestratorja Anžeta Rozmana in koreografa Miha Krušiča. Producent je Miša Stanko Lukašev, izvršni produ-

ustvarjalna ekipa v režiji Vojka Anzeljca. Potem ko so ga navdušeno, s pravimi ovacijami, sprejeli v Sloveniji, prihaja v goste tudi k nam, da bi tudi tukajšnji gledalci zasajali ob njem, kot so že ob legendarnem filmu *Cvetje v jeseni* iz l. 1973 v režiji Matjaža Klopčiča z Mileno Župančič in Poldetom Bibičem v naslovnih vlogah. Produkcija tega velikega odrskega zalogaja se je začela februarja 2014, premiero in pet ponovitev je doživel septembra istega leta v ljubljanskih Križankah. Od tedaj do decembra 2015 je imel že več kot 100 ponovitev in si ga je ogledalo nad 80.000 gledalcev. Predstava traja 120 minut in ima vmesni 15-minutni odmor in seveda vsebuje vse prvine dialoga, plesa, petja in s tem privablja najširše množice ljubiteljev tega žanra, pa tudi bolj izbirčne gledalce. Poleg že omenjenega režiserja

cent pa Gorazd Slak. Matjaž Robavs ali Domen Križaj igra vlogo Janeza, Meto pa posebljata Nina Pušlar ali Maja Martina Merljak; znani igralec in glasbenik Jure Ivanušič je Danijel. Muzikal, v katerem se vije poznana ljubezenska zgodba iz brezčasnega Tavčarjevega romana med osivelim odvetnikom Janezom in mladim, občutljivim kmečkim dekletom Meto, vsebuje več kot 20 pesmi, od katerih jih je velika večina novih, avtorskih. Nekatere pa se navezujejo na naše slovenske narodne šege in navade. Ustvarjalci predstave menijo, da je zgodba aktualna in da nekateri deli, ki pozivajo na slovensko narodno zavest in vsenarodno slogo, so danes še bolj pereči. Odziv publike je bil do sedaj čudovit. Gotovo bo muzikal, ki je namenjen širši publiki, lepo sprejet tudi pri nas.

Georges Feydeau
Pokojna gospejina mama
režiser: Jože Hrovat

Komedija

Vornice: MOJCA POLINŠEK, Luciene: MATEJ KLANJŠČEK, Anette: POLONCA ČJAN, Joseph: EGON ČJAN

Prosvetno društvo Štandrež
Dramski odsek

Premiera: **Sobota, 30. januarja 2016, ob 20. uri**
Ponovitev abonmajska: **Nedelja, 31. januarja 2016, ob 17. uri**
Župnijski dom Anton Gregorčič v Štandrežu

POD POKROVITELJSTVOM ZVEZE SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE

Obvestila

V nedeljo, 24. t. m., bo ob 16. uri na Mirenskem Gradu peta sveta maša v spomin na duhovnika Davida Ožbota.

Skupnost družin Sončnica vabi na redni občni zbor, ki bo v sredo, 27. januarja 2016, ob 20. uri v Močnikovem domu v ul. S. Giovanni 9 v Gorici (ob cerkvi sv. Ivana). Na dnevnem redu bo med drugim: poročilo upravnega odbora za leto 2015, poročilo nadzornega odbora za leto 2015, program dela za leto 2016.

Kulturni center Lojze Bratuž in Krožek Anton Gregorčič vabita v četrtek, 21. januarja 2016, ob 20. uri v komorno dvorano Kulturnega centra Lojze Bratuž na srečanje pod lipami. V mesecu katoliškega tiska bo gost mag. Božo Rustja. Duhovnik, teolog, publicist, urednik revije Ognjišče in knjižnih izdaj založbe Ognjišče, avtor številnih knjig, tiskovni predstavnik koprške škofije, izobraženec in kulturni delavec. Večer bo vodil predsednik Zadruga Goriška Mohorjeva prof. Peter Černic.

SCGV Emil Komel vabi na redni občni zbor, ki bo na sedežu šole v Gorici, v četrtek, 28. januarja 2016, ob 18.30 ob 1. sklicu in ob 19.30 ob 2. sklicu. Dnevni red: odobritev poročil o načrtovani in opravljeni dejavnosti, odobritev proračuna in obračuna.

PD Rupa Peč vabi na vsakoletni izlet od 23. do 29. avgusta na Nizozemsko in Flandrijo. Za informacije Ivo Kovic 0481.882285.

Prispevke za Slovenski center za glasbeno vzgojo Emil Komel v spomin na ravnatelj prof. Silvana Kerševana lahko nakazete na bančni tekoči račun: Banca di Cividale (Via Kugy, 2, Gorica) IBAN IT 30 C 05484 12402 003 570 036 225; SWIFT CVIDI2C s pripisom: za SKLAD SILVANA KERSEVANA. Informacije na tajništvo SCGV Emil Komel, tel. št. 0481 532163 ali 0481 547569.

Profesorica slovenščine išče delo (tudi inštrukcije, učna pomoč in varstvo otrok). Tel. št. 00386 41 256240.

Darovi

Za Novi glas: Mirella Merku' 50 evrov; Joško Rebula 200 evrov; N. N. 50 evrov.

Za misijonarja Danila Lisjaka: v spomin na Marico Kosič daruje N. N. 100 evrov.

Za Kulturni center Lojze Bratuž: ob 32. obletnici smrti predragega očeta dr. Antona Kacina darujeta Marija in Metka 100 evrov.

Sozaljje

Učitelji in osebje OŠ Frana Erjavca iz Štandreža izrekamo iskreno sozaljje učiteljicami Manueli Graunar in Ingrid Komjanc ob izgubi ljubljenih tete oz. dedka.

RADIO SPAZIO

Vrata proti vzhodu (od 22.1.2016 do 28.1.2016)

Radijska postaja iz Vidma oddaja na ultrakratkem valu s frekvencami za Goriško 97.5, 91.9 Mhz; za Furlanijo 103.7, 103.9 Mhz; za Kanalsko dolino 95.7, 99.5 Mhz; za spodnjo dolino Bele 98.2 Mhz; za Karnijo 97.4, 91, 103.6 Mhz; na internetu www.radiospazio103.it. Slovenske oddaje so na sporedu vsak dan razen ob sobotah od 20.00 do 21.00. Spored:

Petek, 22. januarja (v studiu Niko Klanjšček): Zvočni zapis: posnetki z naših kulturnih prireditev - Glasba iz studija 2.

Nedelja, 24. januarja, ob 21. uri (vodi Ilaria Banchig): Okno v Benečijo: oddaja v benečanskem, rezijanskem in zilijskem narečju.

Ponedeljek, 25. januarja (v studiu Andrej Baucon): Narodno-zabavna in zabavna glasba - Zborovski kotiček - Novice iz naših krajev - Obvestila in večerni vic.

Torek, 26. januarja (v studiu Matjaž Pintar): Utrinki v našem prostoru - Glasbena oddaja z Matjažem.

Sreda, 27. januarja (v studiu Danilo Čotar): Pogled v dušo in svet: Žalostna zgodba o golobu selcu - izbor melodij.

Četrtek, 28. januarja (v studiu Andrej Baucon): Lahka glasba - Zanimivosti iz sveta - Obvestila in večerni vic.

Veseljaki osrečili varovance doma ostarelih

V sredo, 13. januarja 2016, so se mladi pevci otroškega zbora Veseljaki iz Doberdoba mudili v Ronkah, in sicer v domu za ostarele občane Corradini. Tamkajšnjim varovancem, med katerimi je kar nekaj domačinov in bližnjih sorodnikov, so pripravili pravo presenečenje.

Pod taktirko pevovodkinje Lucije Lavrenčič so jim predstavili splet slovenskih in tujih božičnih pesmi. Z nežnim petjem in ob spremljavi ritmičnih glasbil so se mali pevci kar lepo izkazali. Po koncertu so se ob prijetnem kramljanju domenili, da bodo podobna srečanja organizirali kar vsako leto.

Kulturni center Lojze Bratuž

Krožek Anton Gregorčič

SREČANJA POD LIPAMI

Ob dnevu slovenske kulture

Slovenski jezik v šoli

O vprašanju odnosa mladih do slovenskega jezika in o njegovem poučevanju v šoli bodo spregovorili prof. Marija Kostnapfel, prof. Maja Melinc Mlekuž in prof. Adrijan Pahor.

Večer bo vodil časnikar Julijan Čavdek.

V četrtek, 28. januarja 2016, ob 20. uri
Kulturni center Lojze Bratuž - Gorica

SNG Nova Gorica / Lepa Vida

Hrepenenje po večnosti ...

Kako zahtevna in interpretacijsko mnogoobrazna je lirsko-poetična drama *Lepa Vida*, katere motiv je Ivan Cankar povzel po Prešernovi priredbi balade iz ljudskega izročila, a ji dal samosvoj pomen in idejni poudarek, se je izkazalo tudi pri njeni zadnji uprizoritvi. Tokrat so za to "dramsko pesnitev", kot jo je označil sam Cankar, združila svoje ustvarjalne moči kar tri slovenska gledališča, Prešernovo gledališče Kranj, Slovensko narodno gledališče Nova Gorica in Slovensko stalno gledališče Trst. Pod režijsko taktirko Mihe Nemca, sicer igralca, člana SNG Nova Gorica, ki je z nekaj režijami - npr. *Liferanti*, *Rokovnjači*, *Hotel Modra opica* - nedvomno izkazal svoj pretanjeni režijski talent in je ob sebi kot vselej imel dramaturško pomoč Neja Valentija, je delo premierno zaživelo najprej na velikem odru v Kranju, 5. decembra 2015, nato v Novi Gorici, 10. decembra, nazadnje pa v Trstu, 18. decembra (15. in 16. decembra so si ga ogledali tudi goriški abonenti SSG v Kulturnem domu v Gorici in goriški višješolci, katerim je verjetno manjkala primerna priprava nanjo). To svoje zadnje dramsko delo,

odeto v impresionistični pajčolan in prepojenost s simboli, pa tudi prežeto z dekadentnim ozračjem ob nenehni slutnji smrti, je Cankar zasnoval že l. 1910, končal pa l. 1912. Vodilna nit je hrepenenje, in to motiviko je naš največji slovenski dramatik že uporabil v pripovedi *Nina* iz l. 1906. Dogajanje je v drami postavil v žalostno bivališče brezdomcev - cukrarno, kjer sta bolna in revna umrla tudi Kette in Murn, dva velikana slovenske moderne. V tem kraju poleg Vide in njene matere spoznamo še delavca Damjana, pisarja Mrvo in življenjske moči polnega študenta Dioniza. Lepa Vida bi rada pobegnila iz tega kraja, kot v ljudski pesmi, ko jo žene hrepenenje po lepšem čez morje, a - kot tam - se pokesa svojega dejanja in se vrne. Tu zapusti bogatega Dolinarja, saj ji malomeščansko življenje ne prinese sreče. Samo v kraju trpečih duš nepotešljivo plamti hrepenenje po nečem "višjem". Je to beg iz realnosti, želja po odreditvi, ki bo zagotovo nekoč prišla, neustavljiva sila po svobodi, odrešenju, smrti (?), morda pa po večnosti, kjer se bo vse zgladilo in kjer bodo nemirne, tavajoče duše končno našle svoj mir, kot ga najde na smrt bolan študent Poljanec, ko

izdihne? V koprodukciji predstavi, pri kateri se je režiser Nemeč strogo držal Cankarjevega besedila - to je lahko za zgled marsikaterim drugim režiserjem, ki se jim zdi samoumevno, da režijo, dodajajo, izmalčijo mojstrovine, ki so obče veljavne za vse čase! - se je v Poljanca s psihološko tankočutnim orisom, najprej v hrepenemem čakanju Vide, potem pa z vdano stjo v bridko usodo in v bližajočo smrt, predstavil Blaž Setnikar, posebno nebogljen v prizorih ob prisotnosti matere (čisto cankarjan-

sko jo je izrazilo podala Dušanka Ristić). Pravo nasprotje Poljanca je mladi študent Dioniz, ki ga je s posebno nestrpnostjo neučakanostjo, vihravo življenjsko silo odigral Matija Rustel. Liku in besedam delavca Damjana, ki ga kar naprej nekaj žene v Ameriko, a tudi spet domov, je primeren ton dal Borut Veselko. Zapiti pisar Mrva, ki misli svoje življenje končati na zanki in tava po svojih miselnih blodnjah, se je učinkovito izrisal iz pronicljivega opisa Blaža Valiča, ki je sicer na režiserjevo željo ob orisu tega protagonista naredil tudi vrsto prevhalov in kar nekaj "kilometrov" hoje po odru, kar je mestoma delovalo skoraj moteče. Miha Nemeč je namreč statični drami dal izredno dinamičen ritem. Igralci so se po odru nenehno "nevrotično" premikali, se bliskovito vzpenjali in se spuščali po stopnicah do nekakšnega izvidnega stolpa, poleg katerega sta bili na odru še nekakšni tesni viseči "sobici" (scenografa Niki Bonetti in Anamarija Cej), da bi na tak način konkretno prikazali duševno vrenje in nestrpnost pričakovanje nečesa ali nekoga, ki naj prinese odrešenje. Lepo Vido je kot povsem navadno dekle, ki se pojavlja, odhaja, se ponuja, pa spet izginja, izrisala Maja Nemeč. V

njenem opisu Vide ni nič "onstranskega", presežnega, prav telesna je. Navadno si bralec o njej napravi drugačno sliko nekoga eteričnega, sanjskega, nedosegljivega bitja. Tu pa je pred nami dekle, mestoma "s strastnimi" potezami, ki se odloči za mladega Dioniza, kot pokaže "razposajeni" svatbeni utrinek tretjega dejanja. Miha Nemeč, ki se je v postavitvi te drame precej oddaljil od "tradicionalne" prostorske "zamejenosti", s katero se navadno vizualno označuje to Cankarjevo delo, je morda najlepši, najbolj lirični trenutek podaril v drugem dejanju, ko se v čisto drugačni scenski podobi, na nekakšni širši rampi v ospredju, zvrstita najprej prizor z Dolinarjem in zdravnikom, potem pa z Dolinarjem in njegovo zaročenko Mileno. Sam jo je zapustil za Lepo Vido, ko se mu je zdelo, da bo ob njej potešil svoje neopredelljivo hrepenenje. Zdravnik, v stvarni podobi Aljoše Ternovška, skuša prepričati Dolinarja (natančno ga je upodobil Luka Cimprič, še posebno prepričljiv v izpovedovanju "bolestnih" občutkov), naj zapusti tisto žgočo bolečino in naj zagradi sladkosti življenja. To Dolinar tudi naredi, ko se spet sreča z zaročenko Mileno, ki jo je kristalno čisto izklesala Alida Bevk (po dolgem času smo jo gledalci z zadoščanjem spet ugledali na novogoriškem odru). Ta prizor sta Cimprič in Bevkova izdelala zelo izbrušeno in podrobno ter z njim pripevala dragocen kamenček k mozaiku celotne predstave, ki ob ponovnem ogledu odkriva marsikatero podrobnost, ki ostaja ob premier-ski izvedbi morda prezrta.

Nemeč si je za svoje branje drame zamislil tri figure (z enigmatičnimi potezami, včasih tudi z blagim ironičnim pridihom so jih imenitno prikazali Primož Forte, Zvezdana Novaković in Tea Vidmar kot gostji), ki naj bi poosebljale nekakšno zagonetna mitološka bitja - sojenice? V predstavi imajo kar precejšnjo težo tudi kot pevke oz. "proizvajalke" včasih prav rezkih zvokov v etnično zasnovani glasbeni zamisli skupine Foltin. Bjanka Adžić Ursulov je pripevala čudovite kostume, ki so jih uresničile spretno roke neutrudnih šivilj z vodjo Nevenko Tomašević na čelu.

Lepa Vida Mihe Nemca je gotovo vredna pozornega ogleda in razmisleka po njem, saj ob strogem upoštevanju Cankarjevega besedila, podanega izredno jasno in natančno (za to ima zasluge lektor Srečko Fišer!), ponuja znano kompleksno temo z drugačnega, zanimivega zornega kota.

Iva Koršič

Glasbeno voščilo za leto 2016
Gospodin, pomiluj

Zadružna banka Doberdob in Sovodnje nas vsako leto razveseli z božično-novoletnim koncertom. Letos so nam podarili koncert sakralne glasbe. Izvedel ga je Zbor duhovnikov sanktpeterburške metropolije - ob ustanovitvi leta 1971 imenovan Hor duhovenstva leningradске mitropoliji. Ker so po razpadu Sovjetske zveze Leningrad preimenovali v Sankt Peterburg, si je tudi zbor nadel sodobno ime. Tokrat je nastopilo petnajst pevcev, čeprav je zbor številnejši, a se pevci pri nasto-

nih pesmi, kot so *Večerni zvon*, *Kraguljčki*, *Dvanajst razbojnikov*, *Na mnogaja ljeta* in seveda tudi *Gruberjeva Sveta noč*. Nastopajoči so si res zaslužili pohvalo. Ne smemo pa pozabiti, da ruska duhovna zborovska glasba hoče ekstremnost v vokalnem razponu, in prav to je tisto, kar jo dela drugačno in tudi mnogo bolj mogočno od druge zborovske literature. To takšen zbor, kot smo ga poslušali, drugače zajoje, ker so pevci med seboj tudi duhovno uglašeni.

Ob koncu pa še nekaj pripomb: - Prva točka večera sploh ni spadala v koncept koncertnega večera. Čeprav se je pevka pohvalila, da ima z zborom, ki bo nastopil, skupno samo črno obleko, pa še to ni držalo, saj je njena obleka imela kar dvakratni "spako", pri ruskih pevcih tega ni bilo.

pravoslavno teološko in fakulteto za duhovno petje. Ta zadnja leta poleg liturgičnih pesmi uvršča v učni program tudi ruske narodne in umetniške pesmi. Vsi tokratni pevci, duhovniki in diakoni, so poklicni pevci, zato niso redno nastanjeni po župnijah, ampak samo občasno, ker se ukvarjajo izključno z zborovskim petjem. Vse cerkvene pesmi z njihovega sporeda so bile iz ruske pravoslavne liturgije. V skoraj poldrugi uri, brez vmesnega odmora, so nam postregli s paleto enkratnega petja. Občudovali smo tako elegantni pianissimo kot izrazito ruske base, ki so naše misli popeljali v neskončne globine. Repertoar je obsegal nekaj tudi nam pozna-

- Pogrešali smo tudi koncertni list, ki bi pri takšni predstavi moral biti.

- Sam pa sem pogrešal prisotnost naših zborovodij - vsaj tistih, ki vodijo bolj markantne zборе, pa tudi dirigentov. Samo po sebi je umevno, da obstaja razlika pri tem petju, ki smo ga poslušali, od petja, ki ga naši zbori izvajajo, ko pojejo ruske duhovne pesmi. Res je, da omenjeni zbor sestavljajo pevci z določenim duhovnim profilom, česar pri naših zborih ni, ne bi bilo pa slabo, če bi se tega zavedali tudi naši pevovodje in vsaj včasih kaj naredili tudi za duhovno formacijo pri pevcih in ne samo za vokalno.

Ambrož Kodolja

Zelo zanimiv zbornik, okrepljen z zgodovinskimi raziskavami
Slovensko staroselstvo in Istri

Sredi leta 2015 je Zavod za kulturo in izobraževanje VITA pod uredniško roko sociologinje Lede Dobrinja izdal zbornik *Slovensko staroselstvo in Istri*. Strokovni nadzor je opravila dr. Duša Krnel Umek, lektoriranje Andreja Blažič Klemenc, oblikovanje Janja Dicanđia, založništvo pa Kulturno društvo Beseda Slovenske Istre. Zbornik šteje 226 strani s prispevki 15 avtorjev iz Slovenije in zamejstva ter enim iz Slovaške. Na podlagi novih lastnih spoznanj in dosedanjih odkritij venetologov Mateja Bora, Ivana Tomažiča, Jožka Šavljina in drugih postavila pod vprašaj uradno tezo o domnevem prihodu naših prednikov iz Zakarpatja v 6. stoletju po Kr. V prvem tematskem sklopu *Raziskovanja* dr. Duša Krnel dokazuje v prispevku *Staroselci v Istri* na podlagi številnih zgodovinskih virov, da so bili Karni, Istri in Veneti ob severnem Jadranu staroselci in predniki današnjih Slovencev. Pri tem citira tudi ruskega zgodovinarja Jurija I. Venelina (1802 - 1839), avtorja knjige *Drevnie i nynasnie Sloveni - Staroselski in današnji Slovenci*, da so namreč Rimljani med leti 32 in 9 pred Kr. začeli napadati "županijo Slovenijo" ter njene prebivalce delno odpeljali v suženjstvo ali vključili v rimsko vojsko, jih postopoma romanizirali ali pregnali v notranje odročne kraje, predvsem pa na vzhod preko Donave na Moravsko, kjer še danes imenujejo Slovaki svoj jezik slovenski. Tudi slovaški

raziskovalec dr. Cyril Hromnik v svojem prispevku *Slovenski, Slovaki, kje so vaše korenine* izpodbija tezo o domnevem prihodu Slovencev in Slovakov iz Zakarpatja, ker bi morali v tem primeru znikati vse njihove starodavne (predrimski) kamnite najdbe na Slovaškem, v Sloveniji, Ukrajini in na Češkem. Mirko Škibin v sestavku *Venetska srebrna ploščica, najdena pred nekaj leti na Šentviški planoti na Tolminkem*, dokazuje, da napis na tej edinstveni najdbi iz 1. ali 2. stoletja pred Kr. dopušča edino razumno staroslovensko jezikovno razlago, kar potrjuje, da so bili Veneti lahko samo stari Slovenci. Viljem Kralj v prispevku *Ali so staroselci na Braču govorili slovensko* ugotavlja na podlagi številnih dejstev, da je v narečju na Braču prisotno veliko slovenizmov, in meni, da bi morali po zgledu Brižinskih spomenikov opraviti temeljito in vsestransko raziskavo znanih zgodovinskih ostoških besedil *Povaljski prag* (1184) in *Povaljska listina* (1250) kot verjetnih mlajših spomenikov slovenskega jezika. Leda Dobrinja v prispevku *Istra - zemlja boginje Este*, na podlagi številnih ohranjenih verovanj in poimenovanj, ki so jih staroselci dali vodam, njivam, bregovom, svetiščem itn., tudi izpodbija uradno tezo o tem, naj bi Slovenci prišli v ta prostor šele okrog 6. stoletja po Kr. Angel Martelanc pa pravi v svojem prispevku *Je naša zgodovina prava*, da mu v zvezi z uradno tezo o prihodu Sloven-

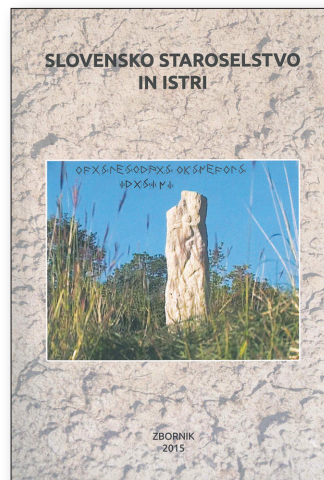
cev iz Zakarpatja ni uspelo izslediti nobenih verodostojnih zgodovinskih virov. Spomnil je tudi, da je na ozemlju nekdanje Karantanije že pred Rimljani obstajala država Norik, katere prebivalce so že rimski zgodovinarji imenovali Karne, Truske, Norike, Enete in še drugače. Avtor citira tudi Venelina, ki opozarja na rusko ljudsko izročilo, ki ohranja spomin na skupno obdonoavsko domovino, ne samo ruskih plemen, ampak tudi drugih Slovanov med Jadranom, Alpami, Baltikom in Črnim morjem. Drugi sklop *Iz domače zapuščine* vsebuje nekaj krajših priložnostnih sestavkov Vlada Grželja, Nadje Rojac, Lede Dobrinja, Ivana Novaka, Marije Koren in Marije Š. Jerman o ljudskem izročilu in raznih najdbah, o domačih navadah, ki so se ohranile skozi čas, pa podatke o nekaterih svetiščih ipd. Tretji sklop *Materialni ostanki* vsebuje več krajših prispevkov Lede Dobrinja o gradiščih, svetih znamenjih/piljih, krogih in svetiščih, mozaikih, skalorezih, grmadah in ognjarah. Skupaj z Mitjo Fajdiga in Francem Šturmom so se dotaknili tudi megalitskih istrskih Picgov, umetnih skalnatih gričev pri Poreču, ki skupaj s piramidami (v Egiptu, Ameriki

in Bosni) dokazujejo, med ostalim, tudi obstoj visokih tehnologij za premikanje kirklopskih kamnitih skladov, težkih tudi 6 in več ton, še v tisočletjih pred Kr. V četrtem sklopu *Od Istrov do Istranov* Andrej Šiško v prispevkih *Slovenskega naroda država ter Selitve z juga in hrvaške ponaredbe zgodovinskih virov* opozarja, da je izraz Slovan akademski konstrukt iz 19. stoletja in da so za prebivalce na obeh straneh Donave iz zgodovine znani predvsem izrazi Sclavi, Sclavini in Slavi. Hrvaško ime se pojavlja šele v obdobju med 11. in 15. stoletjem. Eden prvih zapisov o Hrvatih naj bi bil v dnevniku o potovanju ruskega metropolita Izidora v Firence (1437 - 1439), ko omenja, da je slovenska zemlja do Senja, od tam naprej v gorah pa "žive Hrvatje, jezik kot ruski, a vera latinska". Hrvaška naj bi bila tedaj dežela, ki je na severu mejila na "Regnum Sclavoniae"

(Kraljestvo Slovenije), na zahodu na beneško obmorsko posest ob jadranski obali, na jugovzhodu pa na Hercegovino, ki je bila tedaj pretežno že pod Turki. Pod turškimi pritiski pa so se začele selitve balkanskih ljudstev proti severu, Hrvatov največ po hudem porazu s Turki na Grbavskem polju leta 1493, in to predvsem na otoke, Istro, Gorski Kotar in naprej, kar naj bi močno spremenilo demo-

grafski sestav dotokratnega slovenskega staroselskega ozemlja. Do množične uskoške poselitve obale severnega Jadrana naj bi prišlo tudi ob t. i. "uskoški vojni", ko so Habsburžani ob pomoči senjskih Uskokov med leti 1615 in 1617 v dolini Soče porazili Benečane. Zato bi npr. težko govorili o Istri kot zgodovinski hrvaški deželi. Tudi sicer je Istra, kot tudi Reka in Gorski Kotar, v času Avstro-Ogrske dolga stoletja upravno pripadala h Kranjski. Avtor v prispevkih opozarja tudi na številne hrvaške zgodovinske ponaredbe, kamor naj bi sodilo tudi hrvaško prisvajanje Rižanskega placeta in glagolice. Na koncu sklopa je dodano tudi pismo Josipa Ahtika in drugih slovenskih koprskih narodnjakov iz leta 1904, odkrito pred nedavnim pri obnovi hiše v Zadružni ulici št. 1, ki opisuje tedanji zelo težak položaj Slovencev v Koprju, ki naj bi tedaj "štel okrog 9.000 duš, Slovencev in sploh zavednih Slovencev je bilo okrog 1200 duš, nezavednih oziroma že poitalijančenih pa okrog 3000". Knjiga s svojimi raziskovalnimi in zgodovinskimi podatki, čeprav fragmentarnimi, daje misliti o izvoru in zgodovinski usodi slovenstva. Opozarja namreč na velike vrzeli v našem videnju lastne preteklosti in nekoliko zamaje zgradbo, ki smo si jo ustvarili na podlagi uradne zgodovine. Čeprav deluje kaka izjava ali konec prenateljeno ali pristransko, to še ne jemlje vrednosti dragocenim podatkom, ki jih knjiga prinaša. Hkrati širi knjiga naša obzorja, utrjuje našo samozavest, nas sili h kritičnemu razmišljanju in je tako vredna pozornega branja.

Milan Gregorič

Naj postane

NOVI GLAS

tudi tvoj glas!

NAROČNINA ZA LETO 2016 ZNAŠA:

za Italijo 50,00 evrov

za Slovenijo 50,00 evrov

za inozemstvo 100,00 evrov

PODPORNA NAROČNINA: 100,00 evrov

Novi naročniki bodo prejeli v **dar** letošnjo knjižno zbirko
Goriške Mohorjeve družbe, ki jo sestavljajo naslednje knjige:

- KOLEDAR GMD 2016

- Danijel Čotar: PTIČJE KVATRE - ilustriral Matej Susič

- Mira Zelinka: KRALJESTVO MORJA - ilustrirala Jasna Merku'

- Stanko Sivec: SKOZI OGENJ

Obiščite nas tudi na naši spletni strani www.noviglas.eu ali na:
www.facebook.com/noviglas, www.youtube.com/noviglas